

UZASADNIENIE

Wyroku z dnia 01 pa ździernika 2019 roku

Powód T. S. pozwem z dnia 27 marca 2018 roku wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Środowiska na rzecz stowarzyszenia Towarzystwo (...) „ Hospicjum (...) w K.” (KRS (...)), kwoty 10 000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Powód M. S. (1) pozwem z dnia 2 maja 2018 roku wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Środowiska na rzecz Fundacji Instytut (...) w W. (KRS (...)), kwoty 5.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Pozwem z dnia 27 czerwca 2018 roku J. S. zażądał zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa ministra środowiska na rzecz stowarzyszenia (...) w K. (KRS (...)) kwoty 20.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwów powodowie wskazali, że pozew dotyczy naruszenia ich dóbr osobistych. Zdaniem powodów pozwany odpowiada za zły stan środowiska i naruszenie dóbr osobistych powodów, gdyż, pomimo obciążających go obowiązków prawnych w zakresie stanu powietrza w Polsce: działa nieskutecznie, nie podejmuje odpowiednich działań, ewentualnie podejmuje je ze zwłoką i w ten sposób poprzez wiele lat zaniechań i szeregu opisanych w pozwie nieprawidłowości doprowadził do tego, że od wielu lat w Polsce utrzymuje się zły i szkodliwy dla zdrowia oraz życia ludzi stan powietrza.

Wyjaśnili, że analiza wyników stężeń substancji trujących w powietrzu w latach 2008-2018 dokonana w oparciu o informację o wynikach kontroli Najwyższej Izby Kontroli Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami (P/14/086) z 1 grudnia 2014 roku, publikowane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska roczne oceny jakości powietrza w strefach w Polsce, zbiorcze coroczne raporty z oceny jakości powietrza w województwie (...) publikowane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony (...) w każdym kolejnym roku, począwszy od 2008 do 2016, wyrok oraz treść uzasadnienia wyroku (...) z dnia 22 litego 2018 roku, sygn. akt C-336/16 oraz dane pomiarowe do dnia złożenia niniejszego pozwu pozwalają na stwierdzenie, że Polska jest krajem, w którym od wielu lat w każdym kolejnym roku występują bardzo znaczące dobowe i średnioroczne przekroczenia stężenia PM 10 oraz PM 2,5. Występujące w Polsce stężenia B(a)P wielokrotnie przekraczają poziom docelowy określony w prawodawstwie UE, Średni poziom stężenia tej substancji w 2011 roku był najwyższy w Polsce. Przekroczenie kryterialnych stężeń pyłu PM 2,5 (poziomu dopuszczalnego w Polsce) są powszechne, ponieważ występują w większości punktów pomiarowych. Dodali, że duży udział stanowisk pomiarowych z przekroczeniami wartości normatywnych w łącznej liczbie stanowisk pomiarów stężeń benzo(a) pirenu i pyłu PM10 w skali kraju świadczy o powszechnym charakterze występowania podwyższonych stężeń tych zanieczyszczeń na obszarze Polski. Zdaniem powodów obecnie, jak również w poprzednich latach stan powietrza w Polsce był bardzo zły i zawsze przekraczał wszelkie dopuszczalnym przez prawo nory.

Podali, że zgodnie z ustaleniami Najwyższej Izby Kontroli w powietrzu w Polsce stale obecne są między innymi następujące zanieczyszczenia:

- PM10 – zanieczyszczenie to może powodować lub pogłębiać choroby płuc i układu krążenia, zawał serca i arytmie, wpływa również na ośrodkowy układ nerwowy i układ rozrodczy i może powodować choroby nowotworowe
- PM 2,5 - długotrwałe narażenie na działanie pyłu zawieszonego skutkuje skróceniem średniej długości życia, krótkotrwała ekspozycja na wysokie stężenia pyłu jest również niebezpieczna powodując wzrost liczby zgonów z powodu chorób układu oddechowego i krążenia oraz wzrost ryzyka nagłym przypadku wymagający hospitalizacji

-B(a)P - zanieczyszczenie wykazujące małą toksyczność ostrą zaś dużą toksyczność przewlekłą za związane z jego zdolnością kumulacji w organizmie i jest związkiem silnie rakotwórczym, posiada również właściwości mutagenne do innych działań niepożądanych zalicza się podrażnienie oczu, nosa, gardła i oskrzeli.

Powołali się także, na orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który w wyroku z dnia 22 lutego 2018 sygnatura akt C -336/16 wskazał, że sam fakt przekroczenia wartości dopuszczalnych dla stężenia PM10 w otaczającym powietrzu wystarczy, by móc stwierdzić uchybienie przepisów artykułu 13 ustęp 1 dyrektywy (...) w związku z załącznikiem XI do niej. Trybunał stwierdził również, że dane wynikające ze sprawozdań rocznych w sprawie jakości powietrza przedłożony przez Rzeczpospolitą Polską świadczą o tym że od 2007 do 2015 włącznie to państwo członkowskie regularnie przekraczało po pierwsze dobowe wartości dopuszczalne dla stężenia PM10 w 35 strefach a po drugie roczna wartości dopuszczalne dla stężenia tego pyłu w 9 strefach.

W dalszej części uzasadnienia powodowie wskazali, że częste bardzo wysokie przekroczenia dopuszczalnych norm zanieczyszczenia w powietrzu w aglomeracji (...) i (...) powodują, iż są zmuszeni do rezygnacji z aktywności fizycznej poza domem, muszą przebywać w zamkniętych pomieszczeniach bez możliwości przewietrzania. Strona pozwana sama informując mieszkańców, w tym powodów, o złej jakości powietrza w danym dniu, odradza im wszelką aktywność na powietrzu a także nawet zbyt długie wietrzenie pomieszczeń. Taki stan rzeczy powoduje, iż powodowie nie mogąc realizować swoich pasji i zainteresowań bardzo często odczuwają dyskomfort psychiczny i emocjonalny, są rozdrażnieni i przygnębieni. Powodowie odbierają ten stan rzeczy jako rażąco niesprawiedliwy i nieakceptowalny albowiem wiedzą, że zły stan powietrza w ich mieście jest zjawiskiem, które można skutecznie wyeliminować i które to zjawisko władze publiczne są zobowiązane zwalczać.

Powodowie są przy tym świadomi konsekwencji jakie zanieczyszczone powietrze powoduje w życiu i zdrowiu mieszkańców Polski na terenie całego kraju. Znają statystyki śmiertelności obywateli, od lat żyją w ten sposób świadomości, że wdychane przez nich powietrze jest toksyczne i niebezpieczne dla zdrowia. Dotyczy to zarówno K., W. jak i terenów całego kraju, gdzie również powodowie okresowo przebywają.

Powodowie z powodu fatalnej jakości powietrza nie mogą normalnie funkcjonować, martwią się o zdrowie swoje, swoich dzieci i najbliższych. W okresie, w którym powietrze jest szczególnie toksyczne powodowie ograniczają wszelką aktywność na "świeżym" powietrzu, powod J. S. również spaceruje, a T. S. również spaceruje z dziećmi.

M. S. (1) stwierdził ponadto, że trudno jest mu pogodzić się z faktem, że zanieczyszczenie powietrza w Polsce jest na poziomie zagrażającym zdrowiu i życiu jego mieszkańców i jest zawiedziony takim stanem rzeczy.

Precyzując podstawę prawną roszczenia wskazali na art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24 k.c. oraz art. 417 k.c. W szczególności wskazali na naruszenie dobra osobistego w postaci możliwości korzystania z walorów nieskażonego środowiska naturalnego, prawa do ochrony życia prywatnego, prawa do wolności, prawa do prywatności i poszanowania miejsca zamieszkania.

Zdaniem powodów, przede wszystkim w niniejszej sprawie została poważnie naruszona możliwość do korzystania z walorów nieskażonego środowiska, zaś bezprawność zachowania pozwanego polegała na niewłaściwym, nieskutecznym lub spóźnionym podjęciu albo całkowitym zaniechaniu różnego rodzaju działań szczegółowo opisanych w uzasadnieniu pozwu oraz informacji o wynikach kontroli NIK a także w uzasadnieniu wyroku (...).

W szczególności powodowie wskazali na:

- wieloletni brak określenia i ustalenia przez Ministerstwo środowiska standardów emisyjnych dla nowych kotłów węglowych małej mocy wykorzystywanych w gospodarstwach domowych oraz brak określenia minimalnych wymagań jakościowych dla paliw stałych, między innymi węgla; regulacje w tym zakresie obowiązują dopiero od października 2017 roku przy czym NIK wskazywała na konieczność ich przyjęcia już 2014 roku,

- wieloletni brak opracowania przez Ministerstwo Środowiska krajowego programu ochrony powietrza. Program taki został bowiem przyjęty dopiero w 2015 roku przy czym podstawa prawna do jego przyjęcia obowiązywała już od dnia 28 maja 2012 roku, zaś jak wykazano przekroczenie poziomów dopuszczalnych lub docelowych substancji w powietrzu występuje na znacznym obszarze kraju już od wielu lat,

- nierealizowanie programów ochrony powietrza w pełnym zakresie.

Pozwany, w ocenie strony powodowej, przede wszystkim jednak odpowiada za brak skuteczności w działaniu gdyż obowiązkiem pozwanego jest doprowadzenie do stanu w którym powietrze w Polsce będzie czyste.

(pozwy, k. 3 – 37 w aktach II C 661/19, k. 3 – 20 w aktach II C 981/19 oraz k. 4-21 w aktach II C 1351/19)

W odpowiedzi na pozwy, pozwany reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od każdego z powodów na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej według norm przepisanych.

Pozwany wniósł także zarzut przedawnienia roszczenia.

Ponadto w odpowiedzi na pozew M. S. (1) Skarb Państwa - Minister Środowiska wniósł jednocześnie o zavezwanie do udziału w sprawie i zawiadomienie w trybie artykułu 67 § 2 k.p.c. Ministra (...) odpowiedzialnego za wydanie rozporządzenia w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych jako statio fisci Skarbu Państwa z działalnością której wiąże się dochodzone roszczenie i lub właściwej jednostki samorządowej, na której spoczywa obowiązek podejmowania działań w trybie uchwał zmierzających do zapewnienia dobrej jakości powietrza w danej strefie, to jest (...) W..

W uzasadnieniu pozwany zakwestionował, żądanie pozwu co do zasady i co do wysokości oraz zaprzeczył twierdzeniom powoda przedstawionym w pozwie w szczególności, aby:

- w miejscu zamieszkania powoda i miejscach jego okresowego pobytu (w tym również poza K.) dochodziło do częstych i wysokich (bardzo wysokich) przekroczeń dopuszczalnych norm zanieczyszczenia w powietrzu, jak również by w ogóle dochodziło do przekroczenia normy zanieczyszczenia powietrza w okresie objętym powództwem w miejscu zamieszkania (pobytu powoda) lub w całej aglomeracji (...) czy też w całym kraju,

- z powodu wskazanego w punkcie pierwszym powód nie mógł normalnie funkcjonować, był zmuszony do rezygnacji z aktywności fizycznej poza domem, musiał przebywać w zamkniętych pomieszczeniach, bez możliwości przewietrzenia, musiał zrezygnować bliżej nie sprecyzowanych pasji i zainteresowań, bardzo często odczuwał dyskomfort psychiczny i emocjonalny, był rozdrażniony i przygnębiony, martwił się o zdrowie swoje i dzieci, i

- by z powodu wskazanego w punkcie pierwszym doszło do zagrożenia lub naruszenia zdrowia pogodą.

Pozwany wskazał nadto, iż strona powodowa nie potwierdziła opisywanych przez siebie okoliczności faktycznych. Wyjaśnił, że występowanie i wielkość ewentualnych przekroczeń normy zanieczyszczeń jest niejednolita na terenie kraju, na terenie poszczególnych miast a nawet na terenie poszczególnych dzielnic i ulic. Jednocześnie, zdaniem pozwanego, strona powodowa nie przedłożyła takich dowodów które mogłyby potwierdzić jej przekonanie o jakości powietrza w całej aglomeracji (...), (...) lub, szerzej, w całym kraju. Zdaniem pozwanego, żaden z powołanych w pozwie dokumentów w tym wyniki kontroli przeprowadzonej przez NIK nie dotyczą obszarów aktywności strony powodowej, nie odnoszą się do całego okresu objętego powództwem (2008-2018), co więcej w ogóle nie odnoszą się do okresu objętego powództwem co do którego roszczenie byłoby nieprzedawnione.

Pozwany zaprzeczył, aby przekroczenie norm zanieczyszczenia powietrza w całym K., całej W. (i kraju) było okolicznością notoryjną. Okoliczności tej pozwany nie przyznaje i nie przyznawał. Pozwany również wskazał, iż jego zdaniem interesy strony powodowej nie mają charakteru dóbr osobistych w rozumieniu artykułu 23 kodeksu

cywilnego i na gruncie rozpatrywanej sprawy nie można mówić o naruszeniu tego rodzaju dóbr i domagać się ochrony prawnej przewidzianej w artykule 24 i 448 kodeksu cywilnego

Pozwany stwierdził także, iż twierdzenia strony powodowej o bezprawnym charakterze działań pozwanego Skarbu Państwa należy uznać za całkowicie bezzasadne. W ocenie pozwanego, przytaczane przez powoda przepisy Dyrektywy P. E. i Rady (...) mają charakter czysto programowy, ich treść sprowadza się do wskazania zamierzonego celu, pozostawiając państwu członkowskim szeroki zakres swobody w odniesieniu do środków, które należy zastosować aby ten cel osiągnąć. Przepisy dyrektywy, jak twierdzi pozwany, nie przewidują żadnego bezwarunkowego i wystarczająco precyzyjnego obowiązku podjęcia działań politycznych lub szczególnych środków jednostkowych mających umożliwić realizację wyznaczonego w nich celu. ‘

Pozwany wskazał, że zaprzecza istnieniu przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej z artykułu 417 kodeksu cywilnego jak również odpowiedzialność z tytułu naruszenia dóbr osobistych stosownie do treści artykułu 448 kodeksu cywilnego w związku z artykułem 23 kodeksu cywilnego i artykułu 24 kodeksu cywilnego.

Odnosząc się do zarzutu dotyczącego wieloletniego braku opracowania krajowego programu ochrony powietrza oraz niezrealizowania programów ochrony powietrza w pełnym zakresie pozwany wskazał, że opracowanie wymagało pogłębionej analizy tematu licznych konsultacji eksperckich opracowania adekwatnych środków co wymaga czasu zatem stawianie zarzuty przygotowania krajowego programu ochrony powietrza z opóźnieniem nie jest uzasadnione. Pozwany skonkludował, że w związku z powyższym nie ma podstaw do zarzucenia braku skutecznych działań w okresie wcześniejszym niż od 11 czerwca 2010 roku skoro obowiązek wprowadzenia tych działań powstał dopiero w połowie 2010 roku.

Dodatkowo, w uzasadnieniu odpowiedzi na pozew J. S. pozwany podniósł, że wykonywanie zadań z zakresu ochrony jakości powietrza wykonuje samorząd województwa, który otrzymuje na ten cel dotację celową z budżetu państwa. A ponadto nadto zarzut nadużycia prawa podmiotowego przez powoda.

W piśmie wniesionym do sądu w dniu 22 sierpnia 2019 r. powodowie podtrzymali stanowisko w sprawie, a ponadto wskazali, że zakres kompetencji ustawowych Ministra Środowiska wynika z przepisów powszechnie obowiązujących rangi ustawowej i okoliczność ta nie wymaga dowodu z zeznań świadków. Odnosząc się do zarzutu dotyczącego statio fisci Skarbu Państwa, powodowie podtrzymali, że to Minister środowiska jest jednostką organizacyjną, z którą wiąże się dochodzone w niniejszej sprawie roszczenie. Podnieśli jednak, że błędne oznaczenie statio fisci skarbu Państwa nie wpływa na prawidłowość oznaczenia strony pozwanej. Podnieśli, że wyrok (...) i raport NIK stanowią dokumenty urzędowe w rozumieniu k.p.c. Podali, że do uznania danej wartości za dobro osobiste dochodzi w oparciu o kryteria obiektywne, tzn. społeczną ocenę i aprobatę dla ochrony konkretnej wartości. Dodali, że konieczność ochrony środowiska naturalnego oraz związek między ochroną środowiska a prawami człowieka zostały dostrzeżone zarówno w koncepcjach filozoficznych, jak i w prawie międzynarodowym, a ochrona środowiska jest uwzględniana w polityce społecznej Wspólnoty Europejskiej. Powodowie wyjaśnili, że zachowanie pozwanego jest bezprawne już tylko na tej podstawie, że będąc adresatem wyrażonych w przepisach prawa norm dotyczących jakości powietrza nie wywiązuje się z obowiązków.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. S. ma stałe miejsce zamieszkania w K.. Mieszka na obrzeżach K., blisko lotniska, pracuje w centrum miasta, ale okresowo przebywa również w W. i w innych miejscowościach w Polsce w związku z wykonywanym zawodem. Od wielu lat odbiera w przestrzeni publicznej liczne komunikaty w sprawie podwyższonych emisji szkodliwych substancji w powietrzu (w tym pyłów PM10 i PM2,5).

J. S. ceni sobie spacerowanie na otwartym powietrzu oraz bezpośredni kontakt z przyrodą przez cały rok. Odżywia się zdrowo i prowadzi zdrowy tryb życia. Gra w tenisa. J. S. brał udział w akcjach, które propagują walkę z zanieczyszczonym powietrzem. Był twarzą akcji billboardowych przeciwko smogowi w 2016 r. w K.. Działał w akcji (...) zakazującej palenia

węglem i drzewem od 1 września 2019 r. na terenie centrum K.. Propagował Strajk dla Ziemi na Igrzyskach Wolności w Ł.. W celu ograniczenia negatywnego wpływu na stan powietrza podjął decyzję o zakupie samochodu hybrydowego.

Uzyskał informację od lekarza, że jako pacjent leczony onkologicznie znajduje się w sferze podwyższonego zagrożenia ze względu na skutki smogu dla zdrowia.

Pracuje głosem jako aktor, pedagog. Od 7 lat odczuwa trud wykonywania zawodu ze względu na zanieczyszczone powietrze. Korzysta z środków dla ratowania więzadeł głosowych (inhalatory, napoje z siemienia lnianego) Objawy nasilają się od listopada do marca. Najdotkliwiej odczuwa trudności w wykonywaniu pracy związanej z głosem, gdy przebywa w B., w K. i w Nowej Hucie. Nie rezygnuje z aktywności i pracy ze względu na podpisane kontrakty.

Rok temu zakupił aparatury do oczyszczania powietrza w domu, kontroluje w aplikacji aktualny stan zanieczyszczenia w danym miejscu gdzie przebywa. Od listopada urządzenie cały czas jest włączone.

Zauważył, że od około 4-5 lat mieszkańcy okolicznych miejscowości zaczęli palić niskiej jakości paliwem w piecach.

D. ód: zeznania powoda J. S., k. 157 – 161.

M. S. (1) jest od około dwudziestu lat mieszkańcem W. - P.. Pierwszy raz zetknął się ze smogiem około 20 lat temu, kiedy przeprowadził się z M. na P.. Był w wielu miastach P. na spotkaniach autorskich i one również były bardzo zanieczyszczone.

Z zawodu jest dziennikarzem. Nie pali papierosów, nie pije alkoholu i nie ma samochodu. Nie ogrzewa domu kominkiem.

Jeździ na rowerze, uprawia sport, ale zimą musi korzystać z zamkniętej hali, w której powietrze jest filtrowane. Propaguje ruch i ekologię oraz udostępnia materiały na ten temat w mediach społecznościowych.

Kiedy trwa okres jesienny i zimowy odczuwa pieczenie w gardle, ma wysuszony przelyk i wrażenie opalenizny między przelykiem a płucami. Nie może spać przy otwartym oknie i wietrzyć mieszkania. W okresie występowania smogu ogranicza ruch na wolnym powietrzu.

M. S. (1) korzysta z aplikacji kontrolującej stan powietrza. Od wielu lat odbiera w przestrzeni publicznej liczne komunikaty w sprawie podwyższonych emisji szkodliwych substancji w powietrzu (w tym pyłów PM10 i PM2,5). Komunikaty te pochodzą również z Ministerstwa Środowiska. W szczególności ilość tychże komunikatów nasila się w okresie zimowym.

Jest prezesem fundacji Instytut (...) w W. . Chciałby zorganizować cykl spotkań z mieszkańcami W., jak się bronić przed smogiem albo zrobić konkurs na tekst o smogu lub poradnik.

D. ód: zeznania powoda M. S. (1), k. 161 – 164.

T. S. mieszka od 30 lat w K., w dzielnicy K.. Okresowo przebywa także poza K.. Stan jakości powietrza w jego miejscu zamieszkania negatywnie wpływa na stan jego nerwów i krtani. Ma kłopoty z gardłem, co jest spowodowane chorobą zawodową oraz warunkami jakości powietrza w miejscu zamieszkania. Cierpi na epizody zapalenia krtani oraz chroniczny kaszel.

Śledzi na bieżąco komunikaty o stanie zanieczyszczenia powietrza. Jako mieszkaniec K. od wielu lat odbiera w przestrzeni publicznej liczne komunikaty w sprawie podwyższonych emisji szkodliwych substancji w powietrzu (w tym pyłów PM10 i PM2,5).

T. S. ceni sobie spacerowanie na otwartym powietrzu oraz bezpośredni kontakt z przyrodą przez cały rok. Częste, bardzo wysokie przekroczenia dopuszczalnych norm zanieczyszczenia w powietrzu w aglomeracji (...) powodują, iż powód zmuszony jest do rezygnacji z aktywności fizycznej poza domem i musi przebywać w zamkniętych pomieszczeniach,

bez możliwości przewietrzenia. Powód, nie mogąc realizować aktywności na zewnątrz ze względu na zły stan powietrza, bardzo często odczuwa dyskomfort psychiczny i emocjonalny.

W okresie jesienno-zimowym ogranicza wyjścia z rodziną do parku i na place zabaw, nie biega. Martwi się o stan zdrowia swój i swojej rodziny.

W K. w ciągu każdego roku jest świadkiem kilkudziesięciu epizodów smogowych, podczas których władze miasta ogłaszają alarm czerwony i zalecają mieszkańcom pozostanie w domach i ograniczenie aktywności fizycznej.

W przeciągu ostatnich 10 lat odczuł niewielką pozytywną różnicę w stanie powietrza w K. z uwagi na zamontowanie filtrów w Nowej Hucie.

Od 3 lat ma w domu oczyszczacz powietrza i odczuwa różnicę w jakości powietrza w domu. Przed rokiem korzystał z maski antysmogowej, jednak ze względu na częste wyjazdy za granicę już z niej nie korzysta.

D. ód: zeznania powoda T. S., k. 164 – 168.

W latach 2008-2018 występowały na terenie Polski przekroczenia dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych w powietrzu, w tym również w W. i w K..

D. ód: okoliczność powszechnie znana; Raport NIK – płyta CD, k. 41v; roczne raporty Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony (...) w K. za lata 2008-2018 – płyta CD, k. 151, roczne raporty Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony (...) w W. za lata 2008-2017 – płyta CD, k. 151, czwarta pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie (...) – płyta CD, k. 151, oceny jakości powietrza w strefach w Polsce za lata 2007-2017 wraz z załącznikami sporządzone przez Inspekcję Ochrony Środowiska – płyta CD, k. 151, Informacja na temat stanu zaawansowania realizacji zadań wynikających z przyjętych w dniu 25 kwietnia 2017 r. przez Radę Ministrów rekomendacji Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów – program pt. (...) – płyta CD, k. 151, informacja o wynikach kontroli Najwyższej Izby Kontroli Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami” z 27 sierpnia 2018 r. wraz z prezentacją NIK – płyta CD, k. 151, uzasadnienie wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie VI Wydział Cywilny z dnia 24 stycznia 2019 r. w aktach sprawy o sygn. akt VI C 1043/18, wyrok (...) z dnia 22 lutego 2018 r. w sprawie C-336/16 – płyta CD, k. 151.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony (...) w K. w latach 2008 – 2018 publikował roczne raporty oceny jakości powietrza w województwie (...), wykonane wg zasad określonych w art. 89 ustawy Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z treścią ww. dokumentów:

a) Odnotowano w strefie aglomeracji (...) w latach 2008 - 2018 przekroczenia dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego **PM₁₀**, w szczególności

i. w roku 2008 odnotowano: przy ul. (...) - średnioroczne stężenie 50 µg/m³, przy ul. (...) - średnioroczne stężenie 60 µg/ m³, przy al. (...) - średnioroczne stężenie 81 µg/ m³,

ii. w roku 2009 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 54 µg/ m³, 60 µg/m³,

(...). w roku 2010 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 79 µg/ m³, 66 µg/ m³,

iv. w roku 2011 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 77 µg/ m³, 63 µg/ m³, 54 µg/m³;

v. w roku 2012 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 66 µg/ m³, 51 µg/ m³, 53 µg/m³;

vi. w roku 2013 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 60 µg/m³, 49 µg/m³, 44 µg/m³;

vii. w roku 2014 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 64 µg/m³, 49 µg/m³, 46 µg/m³;

viii. w roku 2015 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 48 µg/m³, 45 µg/m³, 52 µg/m³;

ix. w roku 2016 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 57 µg/m³, 49 µg/m³, 41 µg/m³;

x. w roku 2017 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 55 µg/m³, 42 µg/m³, 44 µg/m³, 49 µg/m³, 41 µg/m³, 45 µg/m³

xi. w roku 2018 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 56 µg/m³, 43 µg/m³, 37 µg/m³, 47 µg/m³, 36 µg/m³, 33 µg/m³, 42 µg/m³

b) stwierdzono następujące ilości przypadków dni z przekroczeniem stężeń średnich dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego **PM₁₀**, według średnich pomiarów 24-godzinnych w Aglomeracji (...):

i. w roku 2008: 134 (ul. (...)), 262 (Al. (...)), 168 (ul. (...)), 51 (S.);

ii. w roku 2009: 147 (ul. (...)), 168 (ul. (...)), 71 (S.);

(...). w roku 2010: 223 (stacja (...)), 148 (stacja (...)), 64 (stacja (...));

iv. w roku 2011: 200 (stacja (...)), 174 (stacja (...)), 127 (stacja (...));

v. w roku 2012: 132 (stacja (...)), 122 (stacja (...)), 116 (stacja (...));

vi. w roku 2013: 158 (stacja (...)), 136 (stacja (...)), 106 (stacja (...));

vii. w roku 2014: 188 (stacja (...)), 123 (stacja (...)), 100 (stacja (...));

viii. w roku 2015: 200 (stacja MpKraKAlKras), 99 (stacja MpKraKBujaka), 120 (stacja MpKraKBulwar);

ix. w roku 2016: 165 (stacja MpKraKAlKras), 78 (stacja MpKraKBujaka), 74 (stacja MpKraKBulwar) 118 (stacja MpKraKDietla), 85 (stacja MpKraKZloRog), 69 (stacja MpKraKOspias);

x. w roku 2017: 130 (stacja MpKraKAlKras), 71 (stacja MpKraKBujaka), 83 (stacja MpKraKBulwar) 103 (stacja MpKraKDietla), 86 (stacja MpKraKZloRog), 76 (stacja MpKraKTelime); 71 (stacja MpKraKWadow), 69 (stacja MpKraKOspias);

c) Odnotowano w strefie aglomeracji (...) w latach 2010 - 2018 przekroczenia docelowego dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego PM_{2,5}, przy czym:

i. w roku 2010 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 36 µg/m³, 61 µg/m³, 41 µg/m³;

ii. w roku 2011 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 37 µg/m³, 55 µg/m³, 42 µg/m³;

(...). w roku 2012 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 41 µg/m³, 47 µg/m³, 38 µg/m³;

iv. w roku 2013 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 33 µg/m³, 44 µg/m³, 35 µg/m³;

v. w roku 2014 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 33 µg/m³, 45 µg/m³, 32 µg/m³;

vi. w roku 2015 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 44 µg/m³, 34 µg/m³, 33 µg/m³;

vii. w roku 2016 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 38 µg/m³, 30 µg/m³, 29 µg/m³;

viii. w roku 2017 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 40 µg/m³, 32 µg/m³, 18 µg/m³;

ix. w roku 2018 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 39 µg/m³, 31 µg/m³, 27 µg/m³.

d) Odnotowano w strefie aglomeracji (...) w latach 2008 - 2018 przekroczenia docelowego poziomu bezno(α)pirenu, przy czym:

i. w roku 2008: przy ul. (...) - stężenie 6,9 µg/m³, przy ul. (...) - stężenie 6,3 µg/m³,

ii. w roku 2009 odnotowano według średniorocznych pomiarów stężenie: 6,1 µg/m³;

(...). w roku 2010 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 7,2 µg/m³, 8,2 µg/m³;

iv. w roku 2011 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 10,2 µg/m³, 8,6 µg/m³;

v. w roku 2012 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 7,7 µg/m³, 5,7 µg/m³;

vi. w roku 2013 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 7,7 µg/m³, 4,8 µg/m³;

vii. w roku 2014 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 7 µg/m³, 8 µg/m³;

viii. w roku 2015 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 7 µg/m³, 8,3 µg/m³;

ix. w roku 2016 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 5,2 µg/m³, 5,0 µg/m³;

x. w roku 2017 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 5,0 µg/m³, 6,0 µg/m³, 5,0 µg/m³, 5,6 µg/m³, 5,6 µg/m³;

xi. w roku 2018 odnotowano według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 5 µg/m³, 5 µg/m³, 5 µg/m³, 6 µg/m³, 5 µg/m³

Zgodnie z raportami Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony (...) w K. w 2008 r. do opracowania programów ochrony powietrza (POP) zostały zakwalifikowane następujące strefy dla kryterium ochrony zdrowia: Aglomeracja K.

(NO₂, PM₁₀, benzo(α)piren), miasta N. i T. (PM₁₀, benzo(α)piren) oraz bocheńskobrzaska (PM₁₀, benzo(α)piren), chrzanowsko- (...) (PM₁₀, benzo(α)piren), krakowskowielicka (PM₁₀, benzo(α)piren), miechowsko- (...) (PM₁₀, benzo(α)piren), myślenicko- (...) (PM₁₀, benzo(α)piren), nowotarsko- (...) (PM₁₀, benzo(α)piren).

W latach 2010 – 2013 r. do opracowania programów ochrony powietrza (POP) zostały zakwalifikowane wszystkie strefy województwa (...).

Wykonane klasyfikacje stref za lata 2013 – 2017 potwierdziły występujące w poprzednich latach przekroczenia dopuszczalnych i docelowych poziomów stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ na terenie województwa (...), co skutkuje kontrolowaniem stężeń zanieczyszczeń na obszarach przekroczeń oraz realizacją wszystkich działań określonych w Programie ochrony powietrza dla województwa (...) opracowanym w 2013 roku i wdrożonym uchwałą Nr XLII/662/13 Sejmiku Województwa (...) z dnia 30.09.2013 roku oraz uchwałą Nr XXXII/451/17 Sejmiku Województwa (...) z dnia 22.01.2017 roku. W 2014 roku stwierdzono obniżenie się poniżej poziomu docelowego pyłu PM_{2,5} w strefie T..

Przekroczenia stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ występują głównie w sezonie zimowym. Przyczynami stwierdzonych przekroczeń stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ były: oddziaływanie emisji związanej z ruchem pojazdów w centrum miasta z intensywnym ruchem, oddziaływanie emisji związanej z ruchem pojazdów na głównej drodze leżącej w pobliżu stacji, oddziaływanie emisji z zakładów przemysłowych, ciepłowni, elektrowni zlokalizowanych w pobliżu stacji, oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków oraz szczególne lokalne warunki rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń.

W wieloleciu stężenia benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ pozostawały na wysokim poziomie znacznie przekraczającym normę. Wyraźny spadek stężeń można zauważyć w K., T. i G.. W 2018 roku na niektórych stanowiskach wystąpił wzrost stężeń (K., os. (...)). Natomiast w N. zauważa się wyjątkowo wysokie poziomy B(a)P, z tendencją rosnącą.

W 2018 roku nastąpił niewielki spadek stężeń pyłu PM_{2,5} na terenie województwa, natomiast w wieloleciu trend spadkowy jest bardzo wyraźny, zwłaszcza w K., T. i Z.. Bardzo stabilny poziom stężeń pyłu PM_{2,5} występuje na stacji w B..

W 2018 roku ocena jakości powietrza nie wykazuje istotnych zmian pod względem klasyfikacji stref w stosunku do lat poprzednich, pod kątem ochrony zdrowia ludzi, od 2015 roku. Do klasy C zostały zakwalifikowane wszystkie strefy dla pyłu PM₁₀ i benzo(a)pirenu, Aglomeracja K. i strefa (...) dla pyłu PM_{2,5} i Aglomeracja K. dla dwutlenku azotu. W porównaniu z oceną wykonaną dla 2017 roku poprawiła się jakość powietrza w strefie miasto T. dla pyłu PM_{2,5} (w poprzedniej ocenie sklasyfikowanej jako C). Dla kryterium ochrony roślin ocena jakości powietrza w strefie (...) pozostaje niezmienna (klasa A dla wszystkich substancji).

Obszar przekroczeń benzo(a)pirenu obejmuje Aglomerację (...), miasto T. w 100% powierzchni oraz strefę małopolską w 98,4%. Stężenia niższe od poziomu docelowego występują w części obszarów gmin powiatu (...) i (...). Główną przyczyną występowania ponadnormatywnych stężeń benzo(a)pirenu jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków.

Obszar przekroczeń pyłu PM₁₀ dla stężeń 24-godzinnych obejmuje Aglomerację (...) i miasto T. w 100% powierzchni, natomiast strefę małopolską w 39,3% powierzchni. Obszar przekroczeń dla tego parametru obejmuje tereny zachodniej części województwa oraz gminy położone w pasie północ południe od B. do N.. Główną przyczyną występowania ponadnormatywnych stężeń pyłu PM₁₀ jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków.

Obszar przekroczeń pyłu PM₁₀ dla rocznych stężeń obejmuje 45,6% powierzchni Aglomeracji (...) (dzielnice: S., P., K., B., Z., D., S., Ł., B. F., P. D., B.-P., P., C., G., i P.) i 2,5% powierzchni strefy (...) (w części zachodniej: C., O., B., K., W., K., S., M., na południu - N., na wschodzie - T., wokół aglomeracji – gminy: S., W., L., M.).

Główną przyczyną występowania ponadnormatywnych stężeń pyłu PM₁₀ jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków.

Obszar przekroczeń pyłu PM_{2,5} dla rocznych stężeń obejmuje 100% powierzchni Aglomeracji (...) i 13,6% powierzchni strefy (...) (w pasie od powiatu (...) do K., w powiecie (...), N., B. i T.).

Obszar przekroczeń pyłu PM_{2,5} dla fazy II dla rocznych stężeń obejmuje 100% powierzchni Aglomeracji (...) i miasta T. oraz 27,3% powierzchni strefy (...) obejmującej część zachodnią i centralną oraz większe miasta i miejscowości pozostałej części strefy. Główną przyczyną występowania ponadnormatywnych stężeń pyłu PM_{2,5} jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków.

D. ód: roczne raporty W. ódzkiego Inspektoratu Ochrony (...) w W. za lata 2008-2017 – płyta CD, k. 151.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony (...) w W. w latach 2008 – 2017 publikował roczne raporty oceny jakości powietrza w województwie (...), wykonane wg zasad określonych w art. 89 ustawy Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z treścią ww. dokumentów:

a) Odnotowano w strefie aglomeracji (...) w latach 2008 - 2017 następujące poziomy pyłu zawieszonego PM₁₀:

i. w roku 2008, według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 32 µg/ m³, 28 µg/m³, 47,3 µg/ m³, 26,3 µg/m³, 26,2 µg/m³, 31,3 µg/m³, 31,7 µg/m³, 21,8 µg/m³;

ii. w roku 2009, według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 36,6 µg/ m³, 33,8 µg/m³, 50,5 µg/m³, 16,9 µg/m³, 28,2 µg/m³, 32,4 µg/m³, 30,7 µg/m³, 29,1 µg/m³;

(...). w roku 2010, według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 41,5 µg/ m³, 35,2 µg/m³, 52,4 µg/m³, 34,6 µg/m³, 33,2 µg/m³, 30,8 µg/m³;

iv. w roku 2011, według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 36,6 µg/ m³, 36,0 µg/m³, 49,0 µg/m³, 34,8 µg/m³, 31,4µg/m³, 34,9 µg/m³;

v. w roku 2013, według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 32,0 µg/ m³, 33,8 µg/m³, 39,7 µg/m³, 39,7 µg/m³, 33,5 µg/m³;

vi. w roku 2015, według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 32,6 µg/ m³, 41,1 µg/m³, 30,1 µg/ m³, 30,7 µg/m³, 31,5 µg/m³;

vii. w roku 2016, według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 29,46 µg/ m³, 41,64 µg/m³, 40,99 µg/m³, 29,84 µg/m³, 37,07 µg/m³, 28,06 µg/m³, 27,51 µg/m³;

viii. w roku 2017, według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 31,23 µg/ m³, 42,05 µg/m³, 41,84 µg/m³, 33,57 µg/m³, 38,68 µg/m³, 28,79 µg/m³, 31,68 µg/m³;

b) stwierdzono następujące ilości przypadków dni z przekroczeniem stężeń średnich dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego PM₁₀, według średnich pomiarów 24-godzinnych w Aglomeracji (...):

i. w roku 2008: 34 (ul. (...)), 24 (ul. (...)), 133 (al. (...)), 18 (ul. (...)), 23 (ul. (...)), 30 (ul. (...)), 52 (ul. (...)), 16 (ul. (...));

ii. w roku 2009: 64 (ul. (...)), 55 (ul. (...)), 148 (al. (...)), 34 (ul. (...)), 54 (ul. (...)), 49 (ul. (...)), 34 (ul. (...));

(...). w roku 2010: 92 (ul. (...)), 49 (ul. (...)), 151 (al. (...)), 57 (ul. (...)), 58 (ul. (...)), 28 (ul. (...));

iv. w roku 2011: 59 (ul. (...)), 57 (ul. (...)), 129 (al. (...)), 70 (ul. (...)), 39 (ul. (...)), 45 (ul. (...));

v. w roku 2012: 59 (ul. (...)), 57 (ul. (...)), 129 (al. (...)), 70 (ul. (...)), 39 (ul. (...)), 45 (ul. (...));

vi. w roku 2013: 38 (ul. (...)), 46 (ul. (...)), 75 (al. (...)), 37 (ul. (...)), 40 (ul. (...));

vii. w roku 2015: 53 (ul. (...)), 80 (al. (...)), 49 (ul. (...)), 37 (ul. (...)), 41 (ul. (...));

viii. w roku 2016: 29 (ul. (...)), 85 i 76 (al. (...)), 28 (ul. (...)), 25 (ul. (...)), 26 (ul. (...)); 63 (ul. (...));

ix. w roku 2017: 39 (ul. (...)), 87 i 79 (al. (...)), 50 (ul. (...)), 35 (ul. (...)), 42 (ul. (...)); 71 (ul. (...));

c) Odnotowano w strefie aglomeracji (...) w latach 2010 - 2017 następujące poziomy pyłu zawieszzonego PM_{2,5}:

i. w roku 2010 według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 30,5 µg/m³, 28,3 µg/m³, 33,8 µg/m³, 29,1 µg/m³;

ii. w roku 2011 według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 28,2 µg/m³, 24,2 µg/m³, 31,5 µg/m³, 47,1 µg/m³;

(...). w roku 2012 według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 23,10 µg/m³, 25,60 µg/m³, 25,60 µg/m³,

iv. w roku 2013 według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 23,6 µg/m³, 22,4 µg/m³, 31,2 µg/m³,

v. w roku 2015 według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 24,12 µg/m³, 23,49 µg/m³, 23,63 µg/m³, 21,33 µg/m³, 21,03 µg/m³,

vi. w roku 2016 według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 25,55 µg/m³, 24,13 µg/m³, 21,80 µg/m³, 23,99 µg/m³, 18,85 µg/m³, 19,36 µg/m³;

vii. w roku 2017 według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych stężenia: 27,57 µg/m³, 21,37 µg/m³, 27,58 µg/m³, 27,58 µg/m³, 20,92 µg/m³, 21,13 µg/m³;

d) Odnotowano w strefie aglomeracji (...) w latach 2008 - 2017 następujące poziomy stężenie bezno(α)pirenu:

i. W roku 2008 według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 1,44 µg/m³ (ul. (...)), 0,93 µg/m³ (ul. (...)), 2,95 µg/m³ (ul. (...)), 3,92 µg/m³ (ul. (...)), 1,12 µg/m³ (al. (...));

ii. W roku 2009 według średniorocznych pomiarów z różnych stacji pomiarowych: 1,3 µg/m³ (ul. (...)), 1,1 µg/m³ (ul. (...)), 2,5 µg/m³ (ul. (...)), 3,92 µg/m³ (ul. (...)),

(...). W roku 2010 według średniorocznych pomiarów: 1,0 µg/m³ (ul. (...))

iv. W roku 2011 według średniorocznych pomiarów: 3,2 µg/m³ (ul. (...))

v. W roku 2013 według średniorocznych pomiarów: 2,77 µg/m³ (ul. (...)), 2,56 µg/m³ (ul. (...));

vi. W roku 2015 według średniorocznych pomiarów: 2,453 µg/m³ (ul. (...)), 1,995 µg/m³ (ul. (...));

vii. W roku 2016 według średniorocznych pomiarów: 1,63 µg/m³ (ul. (...)), 1,49 µg/m³ (al. (...)), 1,70 µg/m³ (ul. (...));

viii. W roku 2017 według średniorocznych pomiarów: 1,56 µg/m³ (ul. (...)), 1,38 µg/m³ (al. (...)), 1,47 µg/m³ (ul. (...));

Poziomy stężenie pyłu PM₁₀ na rok 2008 w województwie były bardzo wysokie. Pomiar prowadzone były na 29 stanowiskach pomiarowych. Z 6 stanowisk wyniki nie spełniały wymogów dotyczących jakości pomiarów. W 10 strefach stwierdzono przekroczenia normy dobowej dla pyłu, związanej z częstotliwością przekraczania poziomu dopuszczalnego. Na jednym stanowisku (stacja komunikacyjna w W.) stwierdzono zarówno przekroczenie poziomu

dobowego oraz średniorocznego. W związku z powyższym 10 strefom nadano klasę C, natomiast 8 stref zaliczono do klasy A. Stan ten utrzymywał się przez kolejne lata. W 2012 r. na wszystkich stanowiskach pomiarowych monitorujących poziomy stężenie pyłu PM₁₀ norma dobową została przekroczona, natomiast na 2 stanowiskach (W.-T., O.-B.) została również przekroczona norma roczna. Na 6 stacjach w stosunku do roku 2011 odnotowano wzrost liczby dni z przekroczeniem normy dobowej, a na 8 spadek tej liczby. Natomiast stężenie średnioroczne było wyższe na 4 stacjach, a niższe na 10. Wyniki analiz i oszacowań (...) w W. wskazują, że blisko 45% mieszkańców M. jest narażonych na zbyt dużą liczbę dni z przekroczeniem normy pyłu PM₁₀, a ok. 10% na zbyt wysokie stężenie średnioroczne.

W 2015 r. tylko na jednym z 18 stanowisk pomiarowych monitorujących poziomy stężenie pyłu PM₁₀ norma dobową nie została przekroczona, natomiast na dwóch stanowiskach została przekroczona norma roczna. Na części stacji zaobserwowano wzrost stężeń, na części spadek, a na pozostałych brak zmian. Wyniki analiz i oszacowań (...) w W. wskazują, że 40% mieszkańców M. jest narażonych na zbyt dużą liczbę dni z przekroczeniem normy pyłu PM₁₀, a 2% na zbyt wysokie stężenie średnioroczne.

W 2016 roku na 11 z 19 stanowisk pomiarowych monitorujących poziomy stężenie pyłu PM₁₀ norma dobową nie została przekroczona, natomiast na jednym stanowisku została przekroczona norma roczna. Stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ na wszystkich stacjach były niższe niż w 2015 roku.

W 2017 r. na 13 z 19 stanowisk pomiarowych monitorujących poziomy stężenie pyłu PM₁₀ norma dobową została przekroczona, natomiast na jednym stanowisku została przekroczona norma roczna. Brak jest jednolitego trendu w wartościach średniorocznych w stosunku do 2016 roku – na niektórych stacjach stężenia wzrosły na innych zmalały. Oznacza to jedynie wpływ warunków pogodowych na stężenia. Wyniki analiz i oszacowań (...) w W. wskazują, że 54% mieszkańców M. jest narażonych na zbyt dużą liczbę dni z przekroczeniem normy pyłu PM₁₀, a ok. 2% na zbyt wysokie stężenie średnioroczne.

W 2008 r. poziomy stężenie benzo(a)pirenu oznaczane w pyłe PM₁₀ w województwie (...) były bardzo wysokie. Pomiary wykonywano na 17 stanowiskach pomiarowych – na 16 przy 33% pokryciu systematycznymi pomiarami rozłożonymi równomiernie w ciągu roku oraz na jednym stanowisku przy 100% pokryciu pomiarami (L.-Z.). Poziomy docelowe przekroczone były nawet kilkukrotnie na 13-14 stanowiskach pomiarowych, najniższe wartości stężeń wystąpiły na terenie Aglomeracji (...), najwyższe na terenach gdzie emisja niska z indywidualnego ogrzewania budynków jest dominująca. W sezonie grzewczym wielkości stężeń benzo(a)pirenu były bardzo wysokie, natomiast w okresie letnim niskie. Cały obszar województwa został zaliczony do klasy C (wymóg sporządzenia Programu Ochrony Powietrza). Zbliżony stan utrzymywał się przez kolejne lata. W 2011 r. w wyniku klasyfikacji klasę C otrzymały wszystkie strefy oprócz miasta P., które otrzymało klasę A. W latach 2012 i 2013 w wyniku klasyfikacji klasę C otrzymały wszystkie strefy.

W 2015 r. na wszystkich stanowiskach pomiarowych norma została przekroczona kilkakrotnie. Modelowanie matematyczne pokazuje, że problem ten dotyczy głównie miast i miasteczek, a obszary mniej zurbanizowane nie są narażone na przekroczenia. W porównaniu do 2014 roku można zauważyć polepszenie, które należy wiązać z wyższymi temperaturami w 2015 roku, a co za tym idzie mniejszym spalaniem paliw stałych przez mieszkańców w celu ogrzewania domów i mieszkań. Wyniki analiz i oszacowań (...) w W. wskazują, że 37% mieszkańców województwa jest narażonych na zbyt wysokie stężenie B(a)P. W 2016 r. najwyższy poziom stężenia średniorocznego miał miejsce w O. i L. – stwierdzono prawie 3-krotne przekroczenie normy, co oznacza spadek w stosunku do 2015 roku, kiedy przekroczenie było prawie 5-krotne. Wyniki analiz i oszacowań (...) w W. przeprowadzone w 2017 r. wskazują, że 77% mieszkańców województwa jest narażonych na zbyt wysokie stężenie B(a)P.

W 2010 dla pyłu PM_{2.5} poziomy docelowe przekroczone były na 7 z 8 stanowiskach pomiarowych, najniższe wartości stężeń oraz dotrzymanie poziomu docelowego zanotowano na terenie aglomeracji (...), najwyższe na terenach gdzie emisja niska z indywidualnego ogrzewania budynków jest dominująca. Pomiary prowadzone były na 8 stanowiskach pomiarowych, w tym na 4 stanowiskach wykonywano pomiary pod kątem określenia wskaźnika średniego narażenia.

Na wszystkich stanowiskach został przekroczony poziom dopuszczalny (25 mg/m³) oraz na 3 stanowiskach poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji (29 mg/m³).

Większość stanowisk do pomiarów stężeń pyłu PM_{2,5} w województwie (...) została uruchomiona w pierwszej połowie 2010 r., stąd nie wszystkie serie pomiarowe spełniają warunek kompletności. W wyniku klasyfikacji aglomeracja (...) otrzymała klasę C, natomiast 3 pozostałe strefy klasę B. W 2011 r. w wyniku klasyfikacji aglomeracja (...) i strefa (...) otrzymały klasę C, natomiast 2 pozostałe strefy klasę B. We wszystkich strefach nastąpiło przekroczenie poziomu docelowego (25 mg/m³), dlatego otrzymały klasę C2. W latach 2012-2013 na 3 stanowiskach został przekroczony poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji (26 mg/m³), a co za tym idzie również poziom docelowy (25 mg/m³). W 2015 r. poziom dopuszczalny dla pyłu PM_{2,5} został przekroczony w dwóch strefach (miasto R. i strefa (...)). Poziom docelowy dla pyłu PM_{2,5} został przekroczony we wszystkich strefach. Pomiar, jak i modelowanie matematyczne wskazują, że w miastach stężenia tego zanieczyszczenia są na poziomie 20÷30 µg/m³. W 2016 r. poziom dopuszczalny dla pyłu PM_{2,5} został przekroczony w trzech strefach (aglomeracja (...), miasto R. i strefa (...)), zaś poziom docelowy dla pyłu PM_{2,5} został przekroczony we wszystkich strefach.

W 2017 r. pomiary, jak i modelowanie matematyczne wskazywały, że w miastach stężenia tego zanieczyszczenia są na poziomie 20÷35 µg/m³, co w połączeniu z niekorzystnymi warunkami meteorologicznymi może skutkować przekroczeniem norm również w kolejnych latach. Ze względu na to oraz biorąc pod uwagę termin osiągnięcia wymaganego poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM_{2,5} faza II (20 µg/m³ do 1 stycznia 2020 r.), należy w najbliższych latach zaplanować i wdrożyć działania, mające na celu obniżenie stężeń tego zanieczyszczenia. Wyniki analiz i oszacowań (...) w W. wskazują, że ok. 16% osób w województwie jest narażonych na przekroczenia poziomu dopuszczalnego faza I, a 64% na przekroczenia poziomu dopuszczalnego faza II.

D. ód: roczne raporty W. ódzkiego Inspektoratu Ochrony (...) w W. za lata 2008-2017 – płyta CD, k. 151.

W dniu 1 grudnia 2014 r. Najwyższej Izba Kontroli opublikowała dokument - informację o wynikach kontroli Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami” (nr ewid. (...), (...)-007-00/2014), dalej zamiennie Raport NIK, w których m.in. znalazły się następujące definicje:

a) B(a)P - B.(a)piren - organiczny związek chemiczny będący przedstawicielem wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (...). B.(a)piren wykazuje małą toksyczność ostrą, zaś dużą toksyczność przewlekłą co związane jest z jego zdolnością kumulacji w organizmie. Podobnie jak inne (...), jest związkiem silnie rakotwórczym. Posiada również właściwości mutagenne. Do innych działań niepożądanych zalicza się podrażnienie oczu, nosa, gardła i oskrzeli. B.(a)piren jest częstym składnikiem zanieczyszczeń powietrza, który towarzyszy tzw. niskiej emisji;

b) PM₁₀ - Pył (PM – ang. particulate matter) jest zanieczyszczeniem powietrza składającym się z mieszaniny cząstek stałych, ciekłych lub obu naraz, zawieszonych w powietrzu i będących mieszaniną substancji organicznych i nieorganicznych. Pył zawieszony może zawierać substancje toksyczne takie jak (...) (m.in. benzo(a)piren), metale ciężkie oraz dioksyny i furany. Cząstki te różnią się wielkością, składem i pochodzeniem. PM₁₀ to pyły o średnicy aerodynamicznej mniejszej niż 10 µm, które mogą docierać do górnych dróg oddechowych i płuc. Może on powodować lub pogłębiać choroby płuc i układu krążenia, zawał serca i arytmie. Wpływa również na ośrodkowy układ nerwowy i układ rozrodczy i może powodować choroby nowotworowe;

c) PM_{2,5} - Cząstki pyłu o średnicy aerodynamicznej mniejszej niż 2,5 µm, które mogą docierać do górnych dróg oddechowych i płuc oraz przenikać przez ściany naczyń krwionośnych. Jak wynika z raportów (...), długotrwałe narażenie na działanie pyłu zawieszonego PM_{2,5} skutkuje skróceniem średniej długości życia. Krótkotrwała ekspozycja na wysokie stężenia pyłu PM_{2,5} jest równie niebezpieczna, powodując wzrost liczby zgonów z powodu chorób układu oddechowego i krążenia oraz wzrost ryzyka nagłych przypadków wymagających hospitalizacji;

d) poziom dopuszczalny - zgodnie z postanowieniami art. 3 pkt 28 lit a ustawy – Prawo ochrony środowiska poziom dopuszczalny jest to poziom substancji, który ma być osiągnięty w określonym terminie i który po tym terminie nie powinien być przekraczany; poziomy dopuszczalny jest standardem jakości powietrza.

Zgodnie z Raportem NIK: „W chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej (2004 r.) jakość powietrza w kraju odbiegała w istotnym stopniu od standardów europejskich. Na przestrzeni lat 2005–2009 sytuacja ta nie uległa poprawie. W wielu strefach wyznaczonych do oceny jakości powietrza nie zostały dotrzymane standardy jakości powietrza, w szczególności w zakresie pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu. (...)”

„Kontrola trwała od 25 marca 2014 r. do 24 lipca 2014 r. Badaniami objęto okres od 1 stycznia 2008 r. do 30 czerwca 2014 r. oraz stan faktyczny w okresie wcześniejszym, jeżeli miał on bezpośredni związek z badanymi zagadnieniami”.

„W ocenie Najwyższej Izby Kontroli organy władzy publicznej działają nieskutecznie w sferze ochrony powietrza, nie zapewniając dostatecznej ochrony ludzi i środowiska naturalnego przed negatywnymi skutkami jego zanieczyszczenia. W kontrolowanym okresie w dalszym ciągu nie były dotrzymywane normy jakości powietrza, przyjęte w ustawodawstwie Unii Europejskiej, a implementowane do krajowego porządku prawnego. Świadczą o tym pomiary wykonywane przez inspekcję ochrony środowiska oraz sporządzane na ich podstawie okresowe oceny jakości powietrza. Wskazują one, że największy problem dla jakości powietrza w skali kraju stanowiły ponadnormatywne stężenia pyłu PM10 oraz benzo(a)pirenu, których głównym źródłem była tzw. niska emisja. W latach 2010–2013 przekroczenia poziomów normatywnych pyłu PM10 w skali kraju występowały w ponad 75% wszystkich stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, a w przypadku benzo(a)pirenu w około 90% stref. Wskazuje to, że dotychczasowe tempo i skala działań naprawczych podejmowanych przez organy publiczne są niewystarczające do osiągnięcia wymaganej jakości powietrza. Organ władzy publicznej zasadniczo podejmowały określone w przepisach prawa działania na rzecz ochrony powietrza, jednak tempo i skala tych działań były zbyt niskie, aby osiągnąć poprawę jego jakości w kontrolowanym okresie. W przypadku Ministerstwa Środowiska uwagi NIK dotyczyły zbyt późnego, w odniesieniu do potrzeb, podjęcia działań we współpracy z innymi resortami, w tym z Ministerstwem Gospodarki, w celu ustanowienia standardów emisyjnych dla nowych źródeł spalania małej mocy w gospodarstwach domowych oraz minimalnych wymagań jakościowych dla paliw stałych. Zaznaczyć należy, że do dnia dzisiejszego współpraca ta nie przyniosła rezultatów w postaci opracowania i wdrożenia takich standardów. Dopiero w 2014 r. Ministerstwo Środowiska podjęło decyzję o przystąpieniu do prac nad opracowaniem krajowego programu ochrony powietrza. (...) Dopiero w 2013r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przygotował odrębny system finansowania działań naprawczych związanych z likwidacją niskiej emisji, który zakładał w procesie udzielania dofinansowania również uczestnictwo wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Wcześniej wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej w niewielkim zakresie wykorzystywały możliwości stworzenia odrębnych programów zapewniających finansowanie powyższych zadań (...). Obowiązujące do końca kwietnia 2012 r. przepisy Prawa ochrony środowiska nie zawierały zapisów określających wyraźnie uprawnienia organów właściwych w zakresie nadzoru nad uchwalaniem i realizacją programów ochrony powietrza. Dopiero od 2012r., wskutek nowelizacji Prawa ochrony środowiska, inspekcja ochrony środowiska została wyposażona w kompetencje kontrolne w zakresie realizacji zadań określonych w programach ochrony powietrza. Pomimo upływu ponad dwóch lat, objęte kontrolą wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska podjęły zaledwie pojedyncze kontrole samorządów w zakresie opracowania programów ochrony powietrza lub realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego zadań przewidzianych w tych programach (...). W latach 2008–2013 jakość powietrza na terenie województw objętych kontrolą nie uległa zdecydowanej poprawie. Świadczy to o nieskuteczności działań organów administracji w tym zakresie. W wielu strefach w dalszym ciągu znacznie przekraczane są standardy jakości powietrza, a dotychczasowe tempo i skala działań naprawczych nie dają wystarczających podstaw do prognozowania wyraźnej poprawy sytuacji w najbliższych latach. Istotny jest fakt, że skala przekroczeń wartości normatywnych dla pyłu PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu jest zdecydowanie wyższa niż w pozostałych krajach Unii Europejskiej, co również sprawia, że osiągnięcie wymaganej jakości powietrza będzie wymagało dłuższej perspektywy czasowej.”

Biorąc pod uwagę wyniki kontroli, NIK zawnioskowała do Ministra Środowiska o: „1) przyśpieszenie prac zmierzających do ustanowienia, w porozumieniu z Ministrem Gospodarki, standardów emisyjnych dla nowych kotłów węglowych małej mocy wykorzystywanych w gospodarstwach domowych oraz określenie minimalnych wymagań jakościowych dla paliw stałych; 2) stworzenie, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz Ministrem Infrastruktury i (...), ram prawnych umożliwiających wprowadzanie przez jednostki samorządu terytorialnego stref ograniczonej emisji komunikacyjnej na terenach wysokiego natężenia ruchu pojazdów samochodowych; 3) doprecyzowanie zasad prowadzenia postępowań kompensacyjnych określonych w szczególności w art. 225-229 Prawa ochrony środowiska, poprzez zdefiniowanie pojęcia obszaru, na którym zostały przekroczone standardy jakości powietrza, o którym mowa w art. 225 ust. 1 tej ustawy oraz wskazanie *expressis verbis* obowiązku stosowania wszystkich standardów ustanowionych dla danej substancji przy ustalaniu przesłanek do przeprowadzenia postępowania kompensacyjnego; 4) nowelizację przepisów w Rozdziale II Działu IV Prawa ochrony środowiska polegającej na wprowadzeniu obowiązku przekazywania do wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska kopii wydawanych pozwoleń dotyczących wprowadzania gazów lub pyłów do powietrza albo informacji o ich wydaniu; 5) przyśpieszenie prac nad opracowaniem krajowego programu ochrony powietrza i uwzględnienie w nim wytycznych dotyczących oceny stopnia realizacji programów ochrony powietrza określanych przez samorządy województw; 6) spowodowanie, za pośrednictwem nadzorowanego przez Ministra Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, intensyfikacji działań kontrolnych wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie wdrażania zadań określonych w programach ochrony powietrza.”

NIK zwróciła uwagę na to, że w raporcie (...) Agencji (...) „A. quality in (...) 2013 report, (...) A., 2013” – „dopuszczalny poziom średniorocznych stężeń PM₁₀ był najczęściej przekraczany w Polsce, we W., na Słowacji, w krajach bałkańskich oraz w Turcji (...). Ponadto wartości normatywne dla stężeń dobowych PM₁₀ były przekraczane zarówno w niektórych miastach wymienionych powyżej krajów, a także w wielu innych miastach zachodniej i centralnej Europy. (...) Wśród 91 krajów ujętych w bazie danych (...), zawierającej informacje na temat zanieczyszczenia powietrza w niemal 1100 miastach na świecie, Polska znajduje się na 56 pozycji najbardziej zanieczyszczonych państw świata pyłem zawieszonym PM₁₀ i na 14 pozycji wśród 40 krajów europejskich objętych monitoringiem. Dodatkowo, wśród 362 miast europejskich ujętych w tej bazie danych, 15 polskich miast (z 37 monitorowanych) znajduje się w pierwszej setce miast najbardziej zanieczyszczonych pyłem PM₁₀”.

Odnosząc się do jakości powietrza w skali kraju Najwyższa Izba Kontroli wskazała: „największy problem dla jakości powietrza w skali kraju stanowiły ponadnormatywne stężenia pyłu zawieszonego oraz benzo(a)pirenu. W przypadku rakotwórczego B(a)P standardy jakości powietrza przekraczane były w latach 2011–2013 aż w 91% stref, w których dokonuje się ocen jakości powietrza. Ponadto w latach 2010–2013 stale rosła liczba stref, w których odnotowano przekroczenia wartości normatywnych PM_{2,5} (z 35% w 2010 r. do 52% w 2013 r.). Natomiast w okresie ostatnich kilku lat zmniejszyła się liczba stref, w których zostały przekroczone wartości dopuszczalne stężeń PM₁₀ (z 91% w 2011 r. do 76% w 2013 r.). (...) Przekroczenia dopuszczalnych stężeń NO₂ w ww. okresie mieściły się w przedziale od 7% do 13% stref, w których dokonuje się ocen jakości powietrza. Natomiast w przypadku tlenku węgla, dwutlenku siarki, benzenu i arsenu wskaźnik ten nie przekraczał 10%. Nie stwierdzono w wymienionym okresie przekroczeń wartości normatywnych ołowiu, kadmu i niklu. (...) O ile w latach 2007–2008, jako główne przyczyny zanieczyszczenia powietrza PM₁₀ wskazywano kilka czynników, tak w ostatnim okresie (2009–2012) można zaobserwować, że dominującą przyczyną tego rodzaju zanieczyszczeń (82–92,8%) była tzw. niska emisja. Pozostałymi, lecz znacznie mniej istotnymi, przyczynami były zanieczyszczenia komunikacyjne (5,4–7%) oraz zanieczyszczenia przemysłowe (1,8–9%). Podobna sytuacja występowała jeśli chodzi o przyczyny zanieczyszczenia powietrza B(a)P. W latach 2007–2012 zanieczyszczenie powietrza wymienioną substancją wynikało przede wszystkim z emisji związanej z indywidualnym ogrzewaniem budynków (45,8% wszystkich przypadków przekroczeń poziomu dopuszczalnego w 2007 r., 69% w 2008 r., 90,4% w 2009 r., 96% w 2010 r., 94,1% w 2011 r. i 96% w 2012 r.).”

„W latach 2010–2013, na obszarze województw objętych kontrolą NIK liczba stref, w których przekraczane były standardy jakości powietrza praktycznie nie uległa zmianie. Biorąc pod uwagę poziom stężeń PM₁₀, PM_{2,5}, B(a)P i NO₂ standardy te przekraczane były we wszystkich strefach poszczególnych województw. (...) Pomimo realizacji

szeregu działań naprawczych (wskazanych w punkcie 4.5.4 i 4.5.5 informacji) – na obszarze województw, w których NIK prowadziła kontrolę organów publicznych odpowiedzialnych za ochronę powietrza – jakość powietrza w latach 2007–2013 nie uległa wyraźnej poprawie i w dalszym ciągu odbiega od przyjętych w UE standardów.”

W zakresie koordynacji działań i współpracy jednostek organizacyjnych przy realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony powietrza w raporcie NIK wskazano na to m.in., że: „Minister środowiska podjął w kontrolowanym okresie działania dotyczące koordynacji przedsięwzięć na rzecz ochrony powietrza na obszarze kraju, jednak były one niewystarczające, by bezpośrednio wpłynąć na skuteczność wykonywanych działań naprawczych. Zastrzeżenia NIK dotyczyły zbyt późnego, w odniesieniu do potrzeb, nawiązania współpracy z innymi resortami, w tym ministerstwem gospodarki, w celu ustanowienia standardów emisyjnych dla nowych źródeł spalania małej mocy w gospodarstwach domowych oraz minimalnych wymagań jakościowych dla paliw stałych. W ocenie NIK istnieje również potrzeba przyspieszenia prac nad opracowaniem krajowego programu ochrony powietrza. Minister środowiska podejmował działania w zakresie koordynowania zadań na rzecz ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami. Polegały one w szczególności na: podjęciu prac nad przygotowaniem Krajowego Programu Ochrony Powietrza ((...)) w marcu 2014 r. zgodnie z art. 91c ust. 1 P., uczestnictwie w pracach funkcjonującej od lutego 2011 r. Grupy roboczej, której przedmiotem prac były kwestie dotyczące zasadności przygotowania (...) i jego elementów składowych, a także konieczność znowelizowania P., przygotowaniu koncepcji wniosku wstępnego projektu zintegrowanego pt.: Wzmocnienie i usprawnienie systemu zarządzania jakością powietrza w Polsce w kontekście zobowiązań wynikających z dyrektyw UE, w tym przede wszystkim z dyrektywy (...), prowadzeniu działań zmierzających do zabezpieczenia środków finansowych przeznaczonych na poprawę jakości powietrza w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, zgłaszaniu uwag do projektów regionalnych programów operacyjnych 2014–2020 w zakresie działań podejmowanych w celu poprawy jakości powietrza, nawiązaniu współpracy z Ministerstwem Gospodarki w celu ustanowienia krajowych standardów emisyjnych dla tzw. małych obiektów energetycznego spalania oraz standardów jakości paliw stałych oraz wydawaniu opinii w zakresie postępowań kompensacyjnych. Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie podejmowanie przez Ministra Środowiska, w okresie objętym kontrolą (2008 r. – I połowa 2014 r.), działań dotyczących koordynacji przedsięwzięć na rzecz ochrony powietrza na obszarze kraju, zwracając jednocześnie uwagę, że zainicjowane one zostały zbyt późno w stosunku do potrzeb, wynikających ze złej i nieulegającej znaczącej poprawie jakości powietrza na przestrzeni ostatnich lat, jak również ze zobowiązań Polski jako członka Unii Europejskiej. Zdaniem NIK brak regulacji w szczególności w zakresie ustanowienia standardów emisyjnych dla nowych źródeł spalania małej mocy w gospodarstwach domowych oraz minimalnych wymagań jakościowych dla paliw stałych wpływa na zmniejszenie skuteczności działań naprawczych podejmowanych w ramach regionalnych programów ochrony powietrza. (...) Dopiero pod koniec 2013 r. nawiązano współpracę z ministerstwem gospodarki w celu ustanowienia krajowych standardów emisyjnych dla tzw. małych obiektów energetycznego spalania oraz wymogów jakościowych paliw stałych i jak dotychczas nie przyniosła ona wymiernych efektów.”

O. śc powszechnie znana, a nadto dowód: Raport NIK – płyta CD, k. 151, uzasadnienie wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie VI Wydział Cywilny z dnia 24 stycznia 2019 r. w aktach sprawy o sygn. akt VI C 1043/18.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony (...) w W. opublikował w czerwcu 2014 r. dokument zatytułowany: „Czwarta Pięcioletnia Ocena Jakości Powietrza Pod K. Zanieczyszczenia: (...), (...), N., Co, (...), O₃, Pyłem PM₁₀, Pyłem PM_{2,5} oraz A., Cd, Ni, (...), B(A)P w Pyle PM₁₀ w Województwie (...) Za L. 2009-2013 (dalej: (...)).

W dokumencie tym mianem klasy 3b określa się aglomeracje, w których zanieczyszczenie występuje „powyżej górnego progu oszacowania i równocześnie powyżej poziomu dopuszczalnego”. Oceny roczne na ww. obszarze dokonywane są według następującej metodologii: „Pomiary wysokiej jakości w stałych punktach. Wyniki pomiarów w stałych punktach mogą być uzupełniane informacjami z innych źródeł, np. modelowania. Obowiązek lub priorytet prowadzenia pomiarów intensywnych na obszarach przekroczeń poziomów dopuszczalnych w strefie”.

Zgodnie z Oceną:

a) **„dla pyłu zawieszonego PM10** – poziomy stężenia pyłu PM10 w województwie (...) były bardzo wysokie. W 4 strefach, co oznacza obszar całego województwa przekroczone zostały poziomy dopuszczalne, klasa 3b. Na obszarach tych stref wymagane jest prowadzenie pomiarów wysokiej jakości w stałych punktach pomiarowych.

b) **dla pyłu zawieszonego PM2,5** – poziomy stężenia pyłu PM2,5 w województwie (...) były bardzo wysokie. W 4 strefach, co oznacza obszar całego województwa, przekroczone zostały poziomy dopuszczalne, klasa 3b. Na obszarach tych stref wymagane jest prowadzenie pomiarów wysokiej jakości w stałych punktach pomiarowych.

c) **dla benzo(a)pirenu** – poziomy stężenia benzo(a)pirenu w województwie (...) były na bardzo wysokim poziomie i kilkukrotnie przekraczały poziom docelowy. W związku z tym 4 strefy województwa otrzymały klasę 3b, co oznacza obowiązek prowadzenia pomiarów wysokiej jakości w stałych punktach pomiarowych z obowiązkiem lub priorytetem prowadzenia pomiarów intensywnych na obszarach przekroczeń poziomów docelowych w strefie.”

W Ocenie skonkludowano, że: „Stężenia pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5 są bardzo wysokie i przekraczają górny próg oszacowania oraz poziom dopuszczalny we wszystkich strefach. Konieczne jest prowadzenie pomiarów w stałych punktach, szczególnie w obszarach przekroczeń. Konieczne jest utrzymanie istniejących stanowisk. W celu skalibrowania modelu oraz potwierdzenia tła zanieczyszczeń wskazany byłby pomiar pyłów na planowanej stacji eko. Ponadto należałoby rozważyć pomiar na stacjach komunikacyjnych w P. i R., a także rozważyć postawienie nowego stanowiska manualnego pyłu PM10 i PM2,5 w rejonie W./K..

Stężenia B(a)P są bardzo wysokie i przekraczają górny próg oszacowania oraz poziom docelowy we wszystkich strefach. Konieczne jest prowadzenie pomiarów w stałych punktach, szczególnie w obszarach przekroczeń. Konieczne jest utrzymanie istniejących stanowisk, a także na nowym stanowisku na stacji „eko”, jak również w rejonie W./K..

Otrzymana wynikowa klasyfikacja stref wykonana na podstawie 5 lat potwierdza wyniki rocznych ocen jakości powietrza wskazując, że w województwie występują problemy z dotrzymaniem norm dopuszczalnych dla pyłu PM10 i PM2,5 na przeważającym obszarze województwa, w aglomeracji (...) również dla dwutlenku azotu oraz na obszarze całego województwa dla benzo(a)pirenu. Stężenia ozonu zarówno w aglomeracji (...), mieście R., mieście P., jak i w strefie (...) są wysokie, wymagają prowadzenia intensywnych pomiarów, należy liczyć się z możliwością występowania przekroczeń poziomów dopuszczalnych.

Ze względu na wysokie poziomy stężenia pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5 oraz NO2 i ozonu konieczne jest wdrożenie systemu modelowania krótkoterminowego w celu lepszego informowania społeczeństwa, oraz wdrażania odpowiednich działań zaplanowanych w P. Działań Krótkoterminowych.

D. ód: czwarta pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie (...) – płyta CD, k. 151.

W 2007 roku w 19 aglomeracjach i miastach spośród 30 uwzględnionych w ocenie, przynajmniej na 1 stanowisku miały miejsce przekroczenia wartości normatywnej dla stężeń 24-godz. pyłu PM10 (potwierdzone przez przekroczenie wartości 50 µg/m3 przez percentyl S90.4 z serii stężeń dobowych¹). W przypadku niektórych aglomeracji/miast, przekroczenia odnotowano na wszystkich lub większości stanowisk uwzględnionych w ocenie. Spośród łącznej liczby 85 stanowisk, przekroczenia stwierdzono na 45, co stanowi ponad 53% rozważanych stanowisk.

Na większości stanowisk uwzględnionych w analizie, średnie roczne stężenia pyłu w aglomeracjach, w latach 1996-2004 wykazywały ogólną tendencję malejącą. Wyjątek stanowiły wyniki badań prowadzonych w K.-Załężu oraz stężenia na stacji komunikacyjnej w K., na których przeplatają się okresy spadków i wzrostów stężeń średnich rocznych. Od 2004 do 2006 roku na większości rozważanych stacji, zauważalny jest trend wzrostowy stężeń PM10. W 2006 r. stężenia średnie roczne na rozważanych stacjach były najwyższe od siedmiu i więcej lat. Wysokie stężenia pyłu w 2006 r. należy łączyć z wystąpieniem w sezonie zimowym tego roku bardzo niekorzystnych warunków meteorologicznych. W 2007 roku stężenia średnie roczne PM10 były istotnie niższe niż rok wcześniej. Spadek stężeń średnich rocznych wystąpił na wszystkich stacjach uwzględnionych w analizie. Niższe stężenia w 2007 r. to wynik lepszych warunków meteorologicznych w sezonie chłodnym 2007 r. w stosunku do roku poprzedniego. W styczniu

2007 nie wystąpiły tak znaczące spadki temperatur powietrza (stymulujące emisje pyłu związaną z ogrzewaniem) jak w styczniu 2006 r., nie występowały też długotrwałe sytuacje inwersyjne sprzyjające kumulowaniu się zanieczyszczeń w przyziemnej warstwie atmosfery.

Średnie roczne wartości stężeń PM_{2.5} uzyskane z pomiarów na tych stanowiskach wynosiły od 17.1 µg/m³ w Aglomeracji (...) do 38.9 µg/m³ na stanowisku w Aglomeracji (...). Wartość dopuszczalna (faza I) i docelowa określone w Dyrektywie 2008/50/WE dla stężenia średniego rocznego PM_{2.5} na poziomie 25 µg/m³ przekroczona była w trzech z ośmiu aglomeracji objętych pomiarami, w tym w Aglomeracji (...), gdzie przekroczenie wystąpiło tylko na stanowisku komunikacyjnym.

Na przeważającej liczbie stanowisk (na 24 z 29 uwzględnionych w rozważaniach) średnie roczne stężenia B(a)P przekraczały wartość poziomu docelowego, wynoszącą 1 ng/m³. W 2007 roku benzo(α)piren był substancją, której wartość normatywna została przekroczona na największej liczbie stanowisk. Wiąże się to z jednej strony ze źródłami emisji odpowiedzialnymi za obecność B(a)P w powietrzu (ze znacznym udziałem spalania paliw w celach grzewczych, w szczególności w małych paleniskach sektora komunalno-bytowego), z drugiej zaś z niezwykle rygorystyczną wartością stężenia dopuszczalnego (poziomu docelowego).

W 2007 r. na 35 z 241 stanowisk zanotowano stężenie średnie roczne przekraczające roczną wartość dopuszczalną. W zakresie stężeń dobowych: na 99 z 200 stanowisk percentyl S_{90.4} z rocznej serii stężeń dobowych przekracza wartość 50 µg/m³, co odpowiada przekroczeniu wartości 50 µg/m³ przez więcej niż dozwolone 35 dni w roku. W Polsce przekroczenia stężeń dopuszczalnych PM₁₀ w 2007 r. wystąpiły ogółem na ok. 43% stanowisk pomiarowych. Często są to przekroczenia istotne. Najwyższe stężenie średnie roczne zanotowano na stacji komunikacyjnej w K., gdzie stężenie średnie roczne przekroczyło w 2007 r. przeszło dwukrotnie wartość dopuszczalną, a liczba przekroczeń wartości 50 µg/m³ przez stężenia dobowe wynosiła 236, co stanowi blisko siedmiokrotne przekroczenie dozwolonej liczby dni z przekroczeniami w roku.

D. ód: Oceny zanieczyszczenia powietrza w Polsce w latach 2008-2016 w świetle wyników pomiarów prowadzonych w ramach (...), płyta CD, k. 151.

Inspekcja Ochrony Środowiska publikowała w latach 2007-2017 dokumenty zatytułowane „Ocena jakości powietrza w strefach w Polsce”. W poszczególnych latach wyniki pomiarów czystości powietrza opisanych w ww. dokumentach kształtowały się następująco:

a) dla roku 2007:

1. Największa liczba stref została zaliczona do klasy C ze względu na B(a)P – zanieczyszczenie uwzględniane po raz pierwszy w ocenie rocznej. Przekroczenie wartości kryterialnej - poziomu docelowego, wynoszącego 1 ng/m³ (stężenie średnie roczne) wystąpiło w 72 strefach (ze 170). Warto zaznaczyć, że jest to poziom bardzo niski, trudny do osiągnięcia nie tylko w warunkach polskich.

a. Dużą liczbę stref zakwalifikowano do POP ze względu na pył PM₁₀ (60 spośród 170). W każdej strefie zaliczonej do klasy C ze względu na pył zostały przekroczone stężenia 24-godzinne, a w jednej trzeciej z nich - również stężenia średnie roczne;

a. dla roku 2008:

1. Spośród 170 stref w kraju, w ocenie za 2008 rok, prowadzonej w odniesieniu do 10 substancji (wszystkich za wyjątkiem ozonu), w 75 strefach (44%) dla każdego z rozważanych zanieczyszczeń klasa strefy została określona jako A. Oznacza to, że na terenie tych stref stężenia żadnego ze wspomnianych zanieczyszczeń nie przekraczały wartości normatywnych obowiązujących w Polsce dla obszaru kraju i obszarów ochrony uzdrowiskowej. Na terenie dwóch województw: (...) i (...) - (...), wszystkie strefy zostały sklasyfikowane jako A dla wszystkich rozważanych w ocenie zanieczyszczeń (łącznie z ozonem). Na terenie województw: (...), (...) i (...) dla każdego z 10 rozważanych

zanieczyszczeń większość stref (powyżej 60%) zaliczono do klasy A. Spośród 28 stref podlegających ocenie dla ozonu, do klasy A, oznaczającej brak przekroczeń wartości normatywnej na obszarze strefy, zaliczono 18. W odniesieniu do 95 stref w kraju (ze 170) wynikiem klasyfikacji za 2008 rok dla jednego (lub więcej niż jednego) zanieczyszczenia (bez ozonu) było zaliczenie strefy do klasy C. Sklasyfikowanie strefy jako C oznacza jej wskazanie do Programu Ochrony Powietrza POP ze względu na substancję, której stężenia przekraczają odpowiedni poziom kryterialny. W przypadku ozonu do klasy C w 2008 roku zakwalifikowano 10 z 28 stref;

b. dla roku 2009:

2. W 2009 r., podobnie jak w latach poprzednich, najwyższe stężenia pyłu PM₁₀ na większości stanowisk notowane były w sezonie chłodnym (pokrywającym się z sezonem grzewczym). W okresie tym oprócz zwiększonej emisji pyłu ze źródeł energetycznego spalania paliw, w tym z tzw. niskiej emisji, występują zwykle gorsze warunki rozpraszania zanieczyszczeń, co przy zwiększonej emisji z niskich źródeł prowadzi do utrzymywania się wysokich stężeń PM₁₀ w przyziemnej warstwie atmosfery. W sezonie grzewczym, w niektóre dni, stężenia 50 µg/m³ przekraczane były nawet na przeszło 90% stanowisk pomiarowych w kraju, podczas gdy w sezonie letnim, jeśli nawet wystąpiły przekroczenia 50 µg/m³, to zwykle na niewielkiej liczbie stanowisk. (...) W 2009 r. najwyższe stężenia uśrednione dla wszystkich stanowisk w kraju wystąpiły w styczniu;

c. dla lat 2010 – 2011:

3. największą liczbę stref zaliczono do klasy C ze względu na pył PM₁₀ - (ok 91%). W każdej strefie sklasyfikowanej jako C miało miejsce przekroczenie poziomów dopuszczalnych dla stężeń 24-godz. PM₁₀, w około połowie z nich równocześnie wystąpiło przekroczenie poziomów dopuszczalnych określonych dla stężeń średnich rocznych. Dość częste występowanie przekroczeń wartości normatywnych określonych dla 24-godz. stężeń pyłu PM₁₀ w Polsce jest związane z jego emisją z licznych źródeł sektora komunalno-mieszkaniowego (szczególnie w okresie zimowym) oraz z emisją o charakterze niezorganizowanym (pylenie z dróg, placów itp.),

d. Duża liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C ze względu na benzo(a)piren B(a)P – 38 stref z 46. Częste występowanie stężeń B(a)P wyższych od wartości normatywnej wynika z jednej strony z emisji B(a)P związanej z indywidualnym ogrzewaniem budynków w sezonie zimowym w Polsce, z drugiej zaś z bardzo niskiej wartości poziomu docelowego dla tego zanieczyszczenia (1 µg/m³ dla stężenia średniego rocznego),

e. Znaczna liczba stref była zaliczana do klasy C dla pyłu PM_{2,5};

f. dla roku 2012:

g. duża liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C ze względu na pył PM₁₀. W ocenie za 2012 rok do klasy C zaliczono 38 stref z 46 (ok. 83%). W każdej z nich przyczyną zaliczenia strefy do klasy C było przekroczenie poziomów dopuszczalnych określonych dla stężeń 24-godz. PM₁₀. W blisko połowie z nich (w 47% stref) równocześnie wystąpiło przekroczenie dopuszczalnych stężeń średnich rocznych. Liczba stref zaliczonych do klasy C dla pyłu PM₁₀ w 2012 roku zmniejszyła się o 6 w stosunku do 2011,

4. Zanieczyszczeniem, dla którego w 2012 roku największa liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C jest benzo(a)piren. Do klasy C zaliczono 42 strefy z 46 (około 91%).

h. Dość dużą liczbę stref zaliczono do klasy C w wyniku oceny dotyczącej pyłu PM_{2,5} (uwzględnianego w rocznych ocenach jakości powietrza w Polsce od 2010 roku). Zaliczenie strefy do klasy C oznacza w tym przypadku wystąpienie na jej terenie przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla stężeń średnich rocznych powiększonego o margines tolerancji. Do klasy C w 2012 roku zaliczono 22 strefy (ok. 48% wszystkich). Trzy strefy zaliczono do klasy B (oznaczającej wystąpienie w strefie stężeń wyższych od poziomu dopuszczalnego, lecz nie przekraczających poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji);

i. dla roku 2013:

j. Duża liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C ze względu na pył PM₁₀. W ocenie za 2013 rok do klasy C zaliczono 36 stref z 46 (ok. 78%). W każdej z nich przyczyną zaliczenia strefy do klasy C było przekroczenie poziomów dopuszczalnych określonych dla stężeń 24-godz. PM₁₀. W blisko połowie z nich (w 37% stref w kraju) równocześnie wystąpiło przekroczenie dopuszczalnych stężeń średnich rocznych. Liczba stref zaliczonych do klasy C dla pyłu PM₁₀ w 2013 roku zmniejszyła się o 2 w stosunku do 2012,

5. Zanieczyszczeniem, dla którego w 2013 roku największa liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C jest benzo(a)piren. Do klasy C zaliczono 42 strefy z 46 (około 91%),

k. Dość dużą liczbę stref zaliczono do klasy C w wyniku oceny dotyczącej pyłu PM_{2,5} (uwzględnianego w rocznych ocenach jakości powietrza w Polsce od 2010 roku). Zaliczenie strefy do klasy C oznacza w tym przypadku wystąpienie na jej terenie przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla stężeń średnich rocznych powiększonego o margines tolerancji. Do klasy C w 2013 roku zaliczono 24 strefy (ok. 52% wszystkich). Pozostałe 22 strefy zaliczono do klasy A, żadnej do klasy B;

l. dla roku 2014:

m. Duża liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C ze względu na pył PM₁₀. W ocenie za 2014 rok do klasy C zaliczono 42 strefy z 46 (ok. 91%). W każdej z nich przyczyną zaliczenia strefy do klasy C było przekroczenie poziomu dopuszczalnego określonego dla stężeń 24-godz. PM₁₀. W blisko połowie z nich (w 41 procentach stref w kraju) równocześnie wystąpiło przekroczenie dopuszczalnych stężeń średnich rocznych,

6. Znaczną liczbę stref zaliczono do klasy C w wyniku oceny dotyczącej pyłu PM_{2,5} (uwzględnianego w rocznych ocenach jakości powietrza w Polsce od 2010 roku). Zaliczenie strefy do klasy C oznacza w tym przypadku wystąpienie na jej terenie przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla stężeń średnich rocznych powiększonego o margines tolerancji. Do klasy C w 2014 roku zaliczono 22 strefy (ok. 48% wszystkich). Taką samą liczbę stref zaliczono do klasy A. Dwie strefy zostały zaliczone do klasy B (oznaczającej wystąpienie w strefie stężeń wyższych od poziomu dopuszczalnego, lecz nie przekraczających poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji),

n. Zanieczyszczeniem, dla którego w 2014 roku największa liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C jest benzo(a)piren. Do klasy C zaliczono wszystkie 46 stref. B(a)piren stanowi w Polsce poważny problem, uwidoczniiony od rozpoczęcia prowadzenia pomiarów stężeń tego zanieczyszczenia;

o. Dla roku 2015:

p. Duża liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C ze względu na pył PM₁₀. W ocenie za 2015 rok do klasy C zaliczono 39 stref z 46 (ok. 85%). W każdej z nich przyczyną zaliczenia strefy do klasy C było przekroczenie poziomu dopuszczalnego określonego dla stężeń 24-godz. PM₁₀. W blisko jednej trzeciej z nich (w ok. 33% stref w kraju) równocześnie wystąpiło przekroczenie dopuszczalnych stężeń średnich rocznych,

7. Znaczną liczbę stref zaliczono do klasy C w wyniku oceny dotyczącej pyłu PM_{2,5} uwzględnianego w rocznych ocenach jakości powietrza w Polsce od 2010 roku. Zaliczenie strefy do klasy C oznacza w tym przypadku wystąpienie na jej terenie przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla stężeń średnich rocznych. Do klasy C w 2015 roku zaliczono 23 strefy (50% wszystkich). Taką samą liczbę stref zaliczono do klasy A. Ze względu na zerową wartość marginesu tolerancji dla PM_{2,5} od 2015 roku, w ocenie jakości powietrza pod kątem tego zanieczyszczenia nie przypisuje się już klasy B,

q. Zanieczyszczeniem dla którego w 2015 roku największa liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C jest benzo(a)piren. Do klasy C zaliczono 44 z 46 stref;

r. dla roku 2016:

s. Duża liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C ze względu na pył PM₁₀. W ocenie za 2016 rok do klasy C zaliczono 35 stref z 46 (ok. 76%). W każdej z nich przyczyną zaliczenia strefy do klasy C było przekroczenie poziomu dopuszczalnego określonego dla stężeń 24-godz. PM₁₀. W 9 strefach (ok. 20% ogólnej liczby stref w kraju) równocześnie wystąpiło przekroczenie dopuszczalnych stężeń średnich rocznych. Zauważalny jest spadek udziału liczby stref, w których wystąpiło przekroczenie kryterium określonego dla stężenia średniego rocznego w stosunku do lat poprzednich,

2. Znaczną liczbę stref zaliczono do klasy C w wyniku oceny dotyczącej pyłu PM_{2,5}. Zaliczenie strefy do klasy C oznacza w tym przypadku wystąpienie na jej terenie przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla stężeń średnich rocznych. Do klasy C w 2016 roku zaliczono 18 stref (ok. 40% wszystkich). Można zauważyć zmniejszenie liczby stref, na obszarze których wystąpiło przekroczenie, w stosunku do roku poprzedniego,

b. Zanieczyszczeniem, dla którego w 2016 roku największa liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C, jest benzo(a)piren. Do klasy C zaliczono 43 z 46 stref;

t. dla roku 2017:

u. Duża liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C ze względu na pył PM₁₀. W ocenie za 2017 rok do klasy C zaliczono 34 strefy z 46 (ok. 74%). W każdej z nich przyczyną zaliczenia strefy do klasy C było przekroczenie poziomu dopuszczalnego określonego dla stężeń 24-godz. PM₁₀. W 10 strefach (ok. 22% ogólnej liczby stref w kraju) równocześnie wystąpiło przekroczenie dopuszczalnych stężeń średnich rocznych. Jest to wzrost liczby stref w których wystąpiło przekroczenie kryterium określonego dla stężenia średniego rocznego w stosunku do roku 2016 (9 stref),

8. Znaczną liczbę stref zaliczono do klasy C w wyniku oceny dotyczącej pyłu PM_{2,5}. Zaliczenie strefy do klasy C oznacza w tym przypadku wystąpienie na jej terenie przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla stężeń średnich rocznych. Do klasy C w 2017 roku zaliczono 19 stref (ok. 41% wszystkich). Jest to wzrost o jedną strefę w klasie C w stosunku do roku 2016 i spadek w odniesieniu do roku 2015, w którym do klasy C zaliczono 23 strefy,

v. Zanieczyszczeniem, dla którego w 2017 roku największa liczba stref w kraju została zaliczona do klasy C, jest benzo(a)piren. Do klasy C zaliczono 43 z 46 stref.

Zgodnie z treścią raportów za rok 2017 i za lata następne: „Oceny dotyczące pyłu PM₁₀ od wielu lat wskazują na istnienie problemu z dotrzymaniem poziomów dopuszczalnych tego zanieczyszczenia. W szczególności dotyczy to normy ustanowionej dla stężeń 24-godz. Dość częste występowanie przekroczeń wartości normatywnej określonej dla 24-godz. stężeń pyłu PM₁₀ w Polsce jest związane z jego emisją (podobnie jak w przypadku B(a)P) z licznych źródeł sektora komunalno-mieszkaniowego, szczególnie w okresie zimowym. Stosunkowo duży udział w powstawaniu przekroczeń ma również emisja pochodzenia komunikacyjnego, zwłaszcza w rejonach centralnych aglomeracji i większych miast. Przekroczenia wartości normatywnych, obserwowane z reguły na więcej niż jednej stacji spośród znajdujących się na terenie strefy, świadczą o konieczności prowadzenia w Polsce, na poziomie krajowym i regionalnym, a także lokalnym, dalszych działań na rzecz zmniejszenia stężeń pyłu w powietrzu.”

„Wysokie stężenia pyłu PM_{2,5} w powietrzu to efekt zarówno emisji pierwotnej pyłu PM_{2,5} do atmosfery (procesy spalania paliw, transport drogowy), jak i rezultat tworzenia się aerozolu wtórnego w atmosferze (z prekursorów pyłu jakimi są: SO₂, (...), NH₃, lotne związki organiczne, trwałe związki organiczne) w wyniku szeregu reakcji chemicznych, w trakcie których z zanieczyszczeń gazowych wprowadzonych wcześniej do atmosfery powstają cząstki pyłu.”

„B(a)piren stanowi w Polsce poważny problem, wykazany od rozpoczęcia prowadzenia pomiarów stężeń tego zanieczyszczenia (po raz pierwszy uwzględnionego w ocenie rocznej za 2007 rok). Powszechne występowanie stężeń B(a)P wyższych od wartości normatywnej wynika z podwyższonych stężeń w okresie zimowym w wielu rejonach kraju, związanych z dużą emisją B(a)P z indywidualnych instalacji ogrzewania mieszkań i domów jednorodzinnych. W wielu

rejonach w powszechnym użyciu są piece na paliwa stałe, często złej jakości, charakteryzujące się niską efektywnością energetyczną i dużą emisją zanieczyszczeń w tym pyłu i B(a)P. Wzrost emisji B(a)P ze źródeł tzw. „niskiej emisji” w okresie zimy, w powiązaniu z gorszymi warunkami dyspersji zanieczyszczeń w sezonie chłodnym, przyczynia się do wyraźnego wzrostu dobowych stężeń B(a)P w tym okresie i prowadzi do przekroczenia niskiej wartości normatywnej dla tego zanieczyszczenia (poziomu docelowego dla stężenia średniego rocznego, wynoszącego 1 ng/m³).”

D. ód: Ocena jakości powietrza w strefach w Polsce za lata 2007 – 2017 - płyta CD, k. 151.

Według stanu na dzień 7 grudnia 2017 r. – realizacja zadań wynikających z przyjętych w dniu 25 kwietnia 2017 r. przez Radę Ministrów rekomendacji Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów – tzw. Program pt. „Czyste powietrze” przedstawiała się następująco:

w. w zakresie zadań, za które odpowiedzialne jest Ministerstwo Środowiska:

x. zadanie: „P. w terminie do końca września 2017 r. środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na działaniach prowadzących do jak najszybszej poprawy jakości powietrza w celu osiągnięcia maksymalnego efektu ekologicznego” - zadanie zrealizowane / planowana kontynuacja - (...) na wniosek Ministra Środowiska dokonał przekrojowej analizy realizowanych instrumentów wsparcia działań w zakresie ochrony powietrza. Finansowanie działań w tym zakresie odbywa się w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 ((...)) oraz programów priorytetowych (...). Działania w tym zakresie realizowane będą przede wszystkim w ramach: Poddziałania 1.1.1 Wspieranie inwestycji dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej, na które przeznaczone zostało 630 mln zł, Poddziałania 1.3.2 Wspieranie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym, na które przeznaczone zostało 950 mln zł, Działania 1.5 Efektywna dystrybucja ciepła i chłodu oraz Poddziałanie 1.6.2 Sieci ciepłownicze i chłodnicze dla źródeł wysokosprawnej kogeneracji, na które przeznaczone zostało 1,7 mld zł, „Kompleksowa likwidacja niskiej emisji na terenie konurbacji śląskodąbrowskiej”, na który przeznaczone zostało ponad 240 mln EUR. Programów priorytetowych: o Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki, część 3) Efektywne systemy ciepłownicze i chłodnicze; o Poprawa jakości powietrza Część 2) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie); o P.; o Region - kwota alokacji do dofinansowania w formie pożyczki wynosi 200 mln zł, w tym na przedsięwzięcia w obszarze odnawialnych źródeł energii oraz efektywności energetycznej przeznaczone zostanie 116 mln zł; Projektu (...) system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz (...). W ramach podjętych działań organizowany jest cykl lokalnych konferencji na terenie całego kraju. W obszarze tym podjęta została ścisła współpraca pomiędzy Ministerstwem (...), Ministerstwem Środowiska oraz (...); Realizacja do końca 2018 r. działań wynikających z wcześniej podjętych zobowiązań w ramach programu KAWKA. Na podstawie umów zawartych z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej o wartości 258 mln zł zostanie zmodernizowanych około 34 tys. nieekologicznych źródeł ciepła opalanych paliwem stałym. W obszarze sektora transportu drogowego, w ramach powstającego Funduszu Niskoemisyjnego (...), (...) planuje wdrożyć programy finansujące rozwój bezemisyjnego transportu publicznego w postaci autobusów bateryjnych oraz niezbędnej infrastruktury towarzyszącej. Dodatkowo, (...) wspiera inicjatywy realizowane przez szeroką grupę partnerów (Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo (...), Instytut Ochrony Środowiska oraz fundusze wojewódzkie) w obszarze edukacji i zwiększania świadomości społecznej w aspekcie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej. (...) w okresie 01.04-07.12.2017 r. podpisał umowy na przedsięwzięcia w zakresie ochrony powietrza na łączną kwotę 1 514 314 937 zł. Dodatkowo, w ramach wskazanego powyżej poddziałania 1.1.1 (...), w dniu 7 listopada 2017 r. podpisane zostały pierwsze dwie umowy dotacji na rozpoznawanie możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych;

b) zadanie: „Opracowanie oraz szerokie konsultacje społeczne Programu (...) oraz wzmocnienie Komitetu Sterującego ds. Krajowego Programu Ochrony Powietrza i powierzenie mu zadania czuwania nad pilnym i efektywnym wdrożeniem niniejszych rekomendacji” - zadanie w trakcie realizacji - Termin przekazania Programu do konsultacji społecznych uzależniony został od przekazania wkładu przez inne resorty odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań wskazanych w Programie;

1) w zakresie zadań, za które współodpowiedzialne jest Ministerstwo Środowiska –

a) zadanie: „Rozwój sieci stacji pomiarowych składających się na system państwowego monitoringu powietrza, co umożliwi w szczególności identyfikację źródeł zanieczyszczeń” - zadanie ciągłe, w trakcie realizacji - Główny Inspektorat Ochrony Środowiska ((...)), nadzorowany przez Ministra Środowiska, zgodnie z aktualnym Programem Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020, na bieżąco realizuje zadanie polegające na rozwoju sieci pomiarowych. W ramach projektu finansowanego z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2016-2020, (...) w latach 2017-2020, planuje zakup dla wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska ((...)) urządzeń do monitorowania jakości powietrza, w tym mobilnych stacji monitoringu jakości powietrza, które będą wykonywać pomiary okresowe głównie w mniejszych miejscowościach. Aktualnie podpisane zostały 2 umowy na zakup 25 szt. urządzeń pomiarowych, a w przygotowaniu jest kolejna umowa na zakup 16 szt. urządzeń. Ponadto finalizowana jest procedura przygotowania do przetargu na zakup 20 szt. stacji mobilnych. Planowane dostarczenie stacji w 2018 r. Jednocześnie w związku z koniecznością wdrożenia wymagań dyrektywy Komisji (...) z dnia 28 sierpnia 2015 r. zmieniającej niektóre załączniki do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/107/WE i (...) ustanawiających przepisy dotyczące metod referencyjnych, zatwierdzania danych i lokalizacji punktów pomiarowych do oceny jakości powietrza do polskiego porządku prawnego, w resorcie środowiska prowadzone są prace legislacyjne nad projektem ustawy o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (UC80) oraz dwóch rozporządzeń wykonawczych do ustawy – Prawo ochrony środowiska. Harmonogram prac legislacyjnych nad projektem ustawy: - 19.10.2017 r. przyjęcie projektu ustawy przez Stały Komitet Rady Ministrów, - 2 listopada 2017 r. rozpatrzenie projektu ustawy przez Komisję Prawniczą, - 21 listopada 2017 r. – rozpatrzenie projektu przez Radę Ministrów, - 24 listopada 2017 r. przekazanie projektu ustawy do Sejmu RP, a następnie skierowanie projektu do zaopiniowania przez Sejmowe Biuro Legislacyjne, - 30 listopada 2017 r. – wydanie opinii przez Sejmowe Biuro Legislacyjne, - 7 grudnia – I czytanie i rozpatrzenie projektu przez Sejmową Komisję Ochrony (...), Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, - 13 grudnia 2017 r. – II czytanie projektu na posiedzeniu plenarnym Sejmu RP, - 14 grudnia 2017 r. – III czytanie projektu i uchwalenie projektu przez Sejm RP;

2) zadanie: „Wprowadzenie regulacji przeciwdziałających blokowaniu klinów napowietrzających miasta oraz rozwiązań podnoszących rangę zawodu urbanisty w kontekście zagospodarowania przestrzennego” - zadanie w trakcie realizacji - Przepisy dotyczące ograniczenia niepożądanego rozprzestrzeniania się zabudowy, w tym na obszarach klinów napowietrzających, wchodzić będą w zakres regulacji ustawy Kodeks urbanistyczno – budowlany. (...) został opublikowany na stronie Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa w dniu 23 listopada 2017 r., natomiast projekt przepisów wprowadzających Kodeks jest obecnie na zaawansowanym etapie opracowywania;

a) w zakresie zadań, za które współodpowiedzialne jest Ministerstwo Środowiska i Ministerstwo (...):

b) zadanie: „Przeprowadzenie kampanii edukacyjnych, w tym na temat optymalnych sposobów palenia w kotłach oraz związanych z tym skutkach zdrowotnych” - zadanie w trakcie realizacji - Minister Środowiska wydał opracowanie pt. „Poradnik - C. ciepło w moim domu z paliw stałych!”, Informator oraz ulotkę. W ramach audycji telewizyjnych i radiowych wyemitowano odcinki dotyczące tematyki smogu. Ponadto w dniu 8 grudnia (...) rozpoczął emisję animacji na temat sposobu palenia w kotłach. Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut (...) rozpoczął ogólnokrajową kampanię (...), (...) prowadzi działania informacyjno-edukacyjne i jest organizatorem konferencji i debat poruszających tematykę zanieczyszczenia powietrza oraz adekwatności działań podejmowanych przez różne instytucje. W lutym 2017 r. odbyła się debata ekspercka pt. „Wyzwania w transporcie dla ochrony środowiska”, która dotyczyła przede wszystkim upowszechnienia ekologicznego transportu elektrycznego. Natomiast w kwietniu 2017 r. konferencja (...) w energetyce i ciepłownictwie dla ochrony środowiska”. W dniu 5 grudnia 2017 r. w K. odbyła się konferencja prasowa Zarządu (...) pod hasłem „Działania „antysmogowe”, czyli jak Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej włącza się w batalię o czystsze powietrze i lepszą jakość życia mieszkańców. W dniu 15 grudnia 2017 r. w Z. odbyła się konferencja pt. „Efektywność energetyczna i (...), oferta finansowa i wsparcie doradcze”. W dniu 15 grudnia 2017 r. w Z. odbyła się konferencja pt. „Efektywność energetyczna i (...), oferta finansowa i wsparcie doradcze”. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we współpracy z Ministerstwem

Środowiska, w ramach prowadzonej Grupy ds. Ochrony Powietrza i (...), funkcjonującej w Sieci (...)Partnerstwo: Środowisko dla (...) zleciała wykonanie poradnika pt.: „Podniesienie jakości i skuteczności zarządzania jakością powietrza w strefach w celu zapewnienia czystego powietrza w województwie. Poradnik dla organów administracji publicznej – część II”. Poradnik zostanie opublikowany na stronie (...) do końca 2017 r.

3) zadanie: „Wprowadzenie rozwiązań umożliwiających tworzenie stref niskoemisyjnych oraz okresowego ograniczania liczby samochodów w ruchu w obrębie obszarów miejskich” - zadanie w trakcie realizacji - Zasadność wprowadzenia zmian prawnych w tym zakresie poprzedzona zostanie wykonaniem ekspertyzy na zlecenie resortu środowiska. Termin wykonania ekspertyzy został wyznaczony na IV kwartał br. Zgodnie z Planem działań do Krajowego Programu Ochrony Powietrza, działania legislacyjne w tym zakresie – zmiana ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz wydanie odpowiednich aktów wykonawczych do ustawy - zaplanowane zostały w terminie do roku 2020 (działanie średnioterminowe). P. odebrana została w listopadzie 2017 r.

D. ód: Informacja na temat stanu zaawansowania realizacji zadań wynikających z przyjętych w dniu 25 kwietnia 2017 r. przez Radę Ministrów rekomendacji Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów tzw. Program pt. (...) - płyta CD, k. 151.

Zgodnie z wynikami kontroli Najwyższej Izby Kontroli „Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami” z dnia 27 sierpnia 2018 roku (okres objęty kontrolą to lata 2014-I półrocze 2017) Polska wciąż jest jednym z krajów Unii Europejskiej z najgorszą jakością powietrza. Maksymalne średnioroczne stężenia pyłów zawieszonych były niemal dwukrotnie wyższe niż dopuszczalne. Działania kontrolowanych ministerstw (w tym (...) i (...)) oraz samorządów wojewódzkich i gminnych były niewystarczające. NIK powołała się na dane (...) Agencji (...), z których wynika, że rocznie z powodu zatrutego powietrza umiera ponad 46 tys. ludzi. W ocenie NIK osiągnięcie wymaganych poziomów redukcji emisji pyłów i benzo(a)pirenu z sektora komunalno-bytowego, przy obecnym tempie działań, może zająć w skali poszczególnych województw objętych kontrolą od 24 do niemal 100 lat. Główną przyczyną niedostatecznej jakości powietrza w Polsce jest emisja pyłów zawieszonych i B(a)P z domowych pieców i lokalnych kotłowni węglowych, w których spalanie węgla odbywa się w nieefektywny sposób. Jest to tzw. niska emisja, której cechą charakterystyczną jest to, że powodowana jest przez liczne źródła wprowadzające do powietrza niewielkie ilości zanieczyszczeń. Zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca powstawania, a są to najczęściej obszary o zwartej zabudowie mieszkaniowej.

Spośród około 3 tysięcy miast z całego świata ujętych w bazie Światowej Organizacji Zdrowia według danych za lata 2012-2015, w pierwszej setce najbardziej zanieczyszczonych państw pod względem PM10 znajdowało się 45 polskich miast. Od czasu poprzedniej kontroli NIK sytuacja Polski na tle innych krajów UE niewiele się zmieniła. Biorąc pod uwagę zanieczyszczenie powietrza pyłami PM10 i PM2,5 oraz B(a)P Polska jest jednym z krajów UE z najgorszą jakością powietrza. Z danych raportu (...) Agencji (...) z 2017 roku wynika m.in., że w 2015 roku spośród 28 krajów UE najczęstsze przekroczenia stężeń dobowych PM10 występowały w Bułgarii, a zaraz potem w Polsce. W przypadku natomiast PM2,5 oraz B(a)P wysokość stężeń rocznych tych substancji w 2015 roku uplasowała Polskę na pierwszym miejscu wśród najbardziej zanieczyszczonych krajów UE.

W okresie objętym kontrolą, jak i w dłuższym okresie (lata 2010-2017) główny problem w zakresie jakości powietrza w Polsce stanowiły zbyt wysokie stężenia pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5 oraz B(a)P. W tym okresie przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla pyłów zawieszonych odnotowywano w 74%-91% (PM10) i 35%-52% (PM2,5) wszystkich stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, a w przypadku B(a)P przekroczenia poziomu docelowego występowały na obszarze od 83% do nawet 100% stref. Najwyższe stężenia pyłów zawieszonych i B(a)P odnotowywane są w sezonie zimowym, który pokrywa się z sezonem grzewczym. Jakość powietrza zależy też od regionu – najgorsza jest na południu Polski, a najlepsza w pasie północnym.

W ocenie NIK krajowy system ochrony powietrza jest bardzo złożony. Wymaga współpracy wielu uczestników na różnych poziomach administracyjnych, którzy często mogą odmiennie kształtować wizję działań mających zapewnić poprawę jakości powietrza. Niezależne od siebie podmioty planują (samorząd województwa), realizują (gminy) i

zapewniają finansowanie działań naprawczych (Wojewódzki i Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) a także kontrolują ich wdrażanie (Wojewódzki Inspektorat Ochrony (...)). Powoduje to, że niezwykle trudno skoordynować działania wszystkich uczestników systemu. Spowodowało to, zdaniem NIK, że faktyczny lub zaplanowany sposób wdrożenia niektórych mechanizmów (m.in. dotyczących jakości paliw stałych) nie przyczyni się w oczekiwany sposób do poprawy jakości powietrza. Według NIK trzeba uwzględnić założenia UE w dziedzinie ochrony środowiska, które m.in. przewidują do 2020 r. znaczącą poprawę jakości powietrza oraz zapisy Krajowego Programu Ochrony Powietrza, który zakłada osiągnięcie w Polsce do 2030 r. jakości powietrza zgodnej z wytycznymi (...). Żaden ze skontrolowanych Programów Ochrony Powietrza nie przewiduje w roku końcowym jego realizacji osiągnięcia poziomu docelowego dla B(a)P, który w Unii oraz w Polsce jest i tak ponad ośmiokrotnie wyższy niż zalecany przez (...). Założeniem tych programów jest osiągnięcie w roku docelowym poziomów dopuszczalnych m.in. dla PM10 i PM2,5 (które są dwukrotnie wyższe, niż wskazania (...)). W ocenie NIK rozwiązania na szczeblu centralnym, przyjęte w toku kontroli lub aktualnie projektowane, będą niewystarczające dla zdecydowanej poprawy jakości powietrza i osiągnięcia zakładanych efektów uchwał antysmogowych. Przyjęte w 2017 roku rozporządzenie regulujące wymogi dla kotłów na paliwa stałe dotyczy tylko nowych kotłów, natomiast w użytkowaniu pozostaną nadal urządzenia grzewcze, które charakteryzują się wysokimi parametrami emisji zanieczyszczeń do powietrza. Przygotowany przez Ministra (...) projekt rozporządzenia w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych nie przewiduje paliw o takiej jakości, która zapewniłaby osiągnięcie parametrów emisji zanieczyszczeń dla kotłów klasy 5 oraz spełniających wymagania E. (taki standard przyjęto w analizowanych podczas kontroli uchwałach antysmogowych).

NIK wskazała, że w okresie objętym kontrolą Minister Środowiska nie podejmował aktywnych, adekwatnych do skali problemu działań na rzecz kształtowania polityki ochrony powietrza w kraju oraz zapewnienia właściwego funkcjonowania niektórych elementów systemu ochrony powietrza. Uchybienia te zostały szczegółowo opisane w raporcie z Kontroli. Przede wszystkim NIK zwróciła uwagę, że Krajowy Program Ochrony Powietrza opracowany przez Ministra Środowiska nie zawiera konkretnych zapisów o rozliczalności zadań. Tym samym jest on listą pożądanых działań ale nie zobowiązuje bezwzględnie do ich wykonania. W ocenie NIK działalność Ministra (...) również była niewystarczająca i nieadekwatna do skali problemu. Minister w opieszaly sposób wprowadzał regulacje dotyczące wymagań jakościowych dla paliw stałych. NIK zgłosił także zastrzeżenia do projektu rozporządzenia o dopuszczalnych parametrach paliw stałych. W ocenie NIK nie chronią one należycie obywateli i środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniami. Zdaniem NIK zaproponowane w projekcie rozporządzenia parametry paliw stałych (w szczególności popiołów, siarki i wilgoci) zabezpieczają w znacznie większym stopniu sektor węglowy, aniżeli uwzględniają dążenie do ochrony obywateli i środowiska naturalnego przed negatywnym wpływem zanieczyszczeń powietrza. Parametry te uwzględniały w pierwszej kolejności aktualne możliwości krajowego rynku węglowego, a dopiero następnie rozpatrywano możliwość ich kształtowania pod względem celów środowiskowych. NIK ocenił także, iż przygotowane przez Ministra (...) regulacje prawne dotyczące wprowadzenia ograniczeń w transporcie samochodowym w miastach ze względu na niedoskonałości przyjętych rozwiązań rodzą ryzyko nieskuteczności tych działań.

W Raporcie z Kontroli NIK sformułowała wnioski skierowane do Premiera, Ministra Środowiska, Ministra (...), Ministra (...) i (...), Ministra Zdrowia oraz Sejmu.

D. ód: Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami L. 2014–2017 – publikacja Najwyższej Izby Kontroli z września 2018 r. - płyta CD, k. 151.

Zgodnie z treścią wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (trzecia izba) z dnia 22 lutego 2018 r. w sprawie C-336/16 mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 258 (...), uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 15 czerwca 2016 r. przez Komisję Europejską przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej Trybunał orzekł, że zasadne są zarzuty strony skarżącej co do naruszenia przez Polskę przepisów:

a) art. 13 ust. 1 dyrektywy (...) w związku z załącznikiem XI do tej dyrektywy – przekroczenia dobowych i rocznych wartości dopuszczalnych dla stężenia PM10 w określonych strefach nie tylko w latach 2007–2013, ale także w okresie po 2013 r.;

b) art. 23 ust. 1 akapit drugi dyrektywy (...) – uchybienia zobowiązaniom, które ciążyą na Polsce na podstawie art. 23 ust. 1 dyrektywy (...);

1. art. 22 ust. 3 dyrektywy (...) w związku z załącznikiem XI do tej dyrektywy – uchybienie zobowiązaniom, jakie ciążyą na Polsce na podstawie art. 22 ust. 3 dyrektywy (...) w związku z załącznikiem XI do niej, poprzez przekraczanie dobowych wartości dopuszczalnych dla stężenia PM10 powiększonych o margines tolerancji w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 10 czerwca 2011 r. w trzech strefach, a mianowicie miasto R., pruszkowsko- (...) i kędzierzyńsko- (...), a także w okresie od 1 stycznia do 10 czerwca 2011 r. w strefie ostrowsko- (...);

2. art. 23 ust. 1 akapit drugi dyrektywy (...) poprzez nieprawidłową transpozycję tego przepisu - wbrew art. 23 ust. 1 akapit drugi dyrektywy (...), który wymaga, aby w przypadku przekroczenia wartości dopuszczalnych stosowne plany określały odpowiednie działania, tak aby okres, w którym nie są one dotrzymane, był jak najkrótszy, ani art. 91 i 92 ustawy (...), ani rozporządzenie w sprawie programów ochrony powietrza, ani też plany działań krótkoterminowych nie przewidują wyraźnie takiego wymogu.

O. śc bezsporna, a nadto dowód: wyrok (...) z dnia 22 lutego 2018 r. w sprawie C-336/16 – płyta CD, k. 151.

Powyższy stan faktyczny był w zasadzie bezsporny między stronami i został ustalony przez Sąd na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach niniejszej sprawy, przede wszystkim w postaci dokumentów urzędowych, oraz na podstawie zeznań powodów. Strony wywodziły jedynie odmienne skutki prawne z tak ustalonego stanu faktycznego.

Zgromadzone w niniejszej sprawie dokumenty to przede wszystkim dokumenty urzędowe w postaci raportów NIK z 2014 i 2018 roku, wyroku (...) w sprawie C-336/16 oraz pozostałych wyżej opisanych raportów, ocen, opracowań i analiz. Dokumenty te, jako dokumenty urzędowe, stanowiły dla Sądu dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone i stanowiły podstawę dla ustalenia stanu faktycznego przedmiotowej sprawy. Sąd nie podzielił stanowiska pozwanego, że opisane wyżej raporty NIK oraz wyrok (...) nie posiadają waloru dokumentu urzędowego.

Zgodnie z treścią art. 244 § 1 k.p.c. dokumentem urzędowym jest dokument sporządzony w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania. Dokumenty urzędowe stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Najwyższa Izba Kontroli jest naczelnym organem kontroli państwowej, zgodnie z przepisami Konstytucji RP (art. 202 i 203 Konstytucji). Szczegółowe zadania Najwyższej Izby Kontroli określa ustawa z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli.

W ocenie Sądu przedłożone w niniejszej sprawie raporty NIK z 2014 i 2018 roku stanowią dokumenty urzędowe w rozumieniu art. 244 k.p.c. Zostały one bowiem sporządzone w przepisanej formie przez naczelną organ kontroli państwowej, którego kompetencje i zadania zostały określone w Konstytucji oraz ustawie o Najwyższej Izbie Kontroli. Przedłożone raporty powstały jako wynik kontroli przeprowadzonej w wykonaniu Konstytucyjnych i ustawowych zadań NIK. Stanowią one bez wątplenia dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Sąd nie znalazł żadnych podstaw aby tym dokumentom urzędowym odmówić wiarygodności i mocy dowodowej. Podobnie, w ocenie Sądu, wyrok (...) z dnia 22 lutego 2018 roku jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 k.p.c. Nie można bowiem uznać, że Trybunał nie wydał wyroku o określonej treści stwierdzonej dokumentem.

Zeznania powodów Sąd uznał za wiarygodne w całości. Były one spójne i znajdowały one potwierdzenie w pozostałym zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, ponadto nie zostały zakwestionowane przez żadną ze stron postępowania.

Sąd oddalił wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z przesłuchania w charakterze świadków: K. M., R. G. i przesłuchania w charakterze strony A. S.. Pozwany złożył wniosek o ich przesłuchanie na okoliczność wykazania zakresu kompetencji i działań podejmowanych przez pozwaną Skarb Państwa – Ministra Środowiska w zakresie przeciwdziałania zanieczyszczeniu powietrza oraz skutków przedmiotowych działań.

Jednakże, kompetencje Skarbu Państwa – Ministra Środowiska w zakresie przeciwdziałania zanieczyszczenia powietrza nie są w niniejszej sprawie okolicznością sporną, a nadto stanowią, nie wymagający dowodu, fakt powszechnie znany (art. 228 § 1 k.p.c.). Zakres kompetencji ustawowych Ministra Środowiska wynika bowiem z przepisów powszechnie obowiązujących rangi ustawowej i może być odtworzony wprost z przepisów prawa.

W odniesieniu zaś do kwestii działań podejmowanych przez pozwanego w zakresie przeciwdziałania zanieczyszczeniu powietrza oraz skutków tychże działań, to kwestia ta została dostatecznie wyjaśniona i przeprowadzenie dodatkowego dowodu z zeznań świadków oraz przesłuchania strony spowoduje wyłącznie przedłużenie postępowania. Powód przedstawił obszerny, niekwestionowany przez pozwanego materiał dowodowy w tym zakresie (w szczególności: raporty Inspekcji Ochrony Środowiska i Najwyższej Izby Kontroli) z okresu obejmującego niemal dekadę, który to materiał nota bene również jest powszechnie dostępny. W świetle powyższego, przeprowadzenie zawnioskowanych dowodów jawiło się jako zbędne.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Powodowie T. S., J. S. oraz M. S. (1) domagali się zasądzenia od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Środowiska kwot po odpowiednio: 10.000,00 zł, 20.000,00 zł oraz 5.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi określonymi w pozwach na rzecz wskazanych przez nich w pozwach osób prawnych, tytułem zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny w związku z dokonaniem przez pozwanego naruszeniem ich dóbr osobistych.

Powodowie podnieśli, że w Polsce od wielu lat występują bardzo znaczące dobowe i średnioroczne przekroczenia stężeń pyłów PM₁₀ i PM_{2,5} oraz stężenia benzo(a)pirenu wielokrotnie przekraczające poziom docelowy. Za zły stan środowiska (powietrza) odpowiada, w ocenie strony powodowej, Skarb Państwa, który pomimo obowiązków prawnych działa nieskutecznie, nie podejmuje odpowiednich działań, ewentualnie podejmuje działania, ale ze zwłoką. Zła jakość powietrza w Polsce w latach 2008-2018 została natomiast potwierdzona dokumentami urzędowymi, w tym badaniami i raportami Najwyższej Izby Kontroli oraz Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony (...), które zostały przedłożone w niniejszej sprawie. Jak wskazują powodowie w Polsce nie są dotrzymywane normy jakości powietrza przyjęte w prawodawstwie UE. Minister Środowiska dopiero w 2014 roku przystąpił do prac nad opracowaniem Krajowego Programu Ochrony Powietrza, zaś skala przekroczeń wartości normatywnych jest w naszym kraju zdecydowanie wyższa niż w pozostałych krajach UE.

Podstawą prawną roszczenia powodów w niniejszej sprawie jest art., 448 w zw. z art. 23 i 24 k.c. oraz art. 417 k.c.

Zgodnie z art. 448 k.c.: „W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia”.

Stosownie do art. 417 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Natomiast, jeżeli wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej zlecono, na podstawie porozumienia, jednostce samorządu terytorialnego albo innej osobie prawnej, solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosi ich wykonawca oraz zlecająca je jednostka samorządu terytorialnego albo Skarb Państwa.

Strona powodowa żąda ochrony na podstawie art. 24 k.c., zgodnie z którym, W razie naruszenia dobra osobistego cudzym działaniem można żądać m.in., ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie.

Na zasadach przewidzianych w kodeksie uprawniony może również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Pozwany Skarb Państwa – Minister Środowiska wnosił o oddalenie powództwa w całości. Pozwany na wstępie wskazał, iż zaprzecza wszelkim twierdzeniom powoda za wyjątkiem twierdzeń wprost przyznanych”.

Przede wszystkim wskazać trzeba, że ogólnikowe zaprzeczenie wszelkim twierdzeniom powoda za wyjątkiem wyraźnie przyznanych – które pozwany poczynił w odpowiedzi na pozew - nie jest skuteczne. Jak podnosi się bowiem w orzecznictwie- nie można odpowiadając na pozew twierdzić, że się nie zgadzając z pozewem „przeczy wszystkim faktom powołanym przez powoda, poza tymi, które wyraźnie się przyzna”. Fakty i dowody związane z konkretnymi okolicznościami, z którymi się pozwany nie zgadza powinien on wskazać, jeśli ma to służyć obronie jego racji, powinien się on ustosunkować do twierdzeń strony powodowej (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 09 lipca 2009r., III CSK 341/08, LEX nr 584753, oraz z dnia 20 listopada 2014r., V CSK 78/14, LEX nr 1567490). Dlatego też ocenie sądu podlegały wyraźnie skonkretyzowane twierdzenia, zaprzeczenia i zarzuty strony pozwanej.

Pozwany dalej podnosił, że strona powodowa nie wykazała przesłanek odpowiedzialności z art. 417 k.c. oraz z tytułu naruszenia jej dóbr osobistych (art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c.). W ocenie pozwanego nie istnieje dobro osobiste w postaci możliwości korzystania z walorów nieskażonego środowiska, natomiast odnośnie pozostałych dóbr osobistych to powodowie nie udowodnili ich naruszenia lub zagrożenia. Nie wykazali przede wszystkim faktu pogorszenia się ich stanu zdrowia w związku z zanieczyszczeniem powietrza, na które się powołują.

Pozwany zakwestionował również, jakoby w miejscu zamieszkania powodów i miejscach ich okresowego pobytu dochodziło do częstych i wysokich przekroczeń dopuszczalnych norm zanieczyszczenia w powietrzu; jak również by w ogóle dochodziło do przekroczeń norm zanieczyszczenia powietrza w okresie objętym powództwem w miejscu zamieszkania (pobytu) lub w aglomeracjach (...) lub (...), czy też w całym kraju; aby z ww. powodu powodowie nie mogli normalnie funkcjonować, byli zmuszeni do rezygnacji z aktywności fizycznej poza domem, musieli przebywać w zamkniętych pomieszczeniach, bez możliwości przewietrzenia, musieli zrezygnować z pasji i zainteresowań, odczuwali dyskomfort psychiczny i emocjonalny, byli rozdrażnieni lub przygnębieni, martwili się o zdrowie swoje i rodziny; aby z powodu wskazanego powyżej doszło do zagrożenia lub naruszenia zdrowia powoda.

Pozwany zakwestionował, jakoby interesy strony powodowej miały charakter dóbr osobistych w rozumieniu art. 23 k.c. Podniósł zarzut braku bezprawności działania Skarbu Państwa. Ponadto kwestionował swoją legitymację w zakresie kompetencji dot. ochrony jakości powietrza, wskazując iż jest kompetencja organów samorządu terytorialnego. Pozwany podniósł nadto zarzut przedawnienia roszczenia.

W pozostałym zakresie okoliczności sprawy nie były sporne. W szczególności pozwany nie kwestionował wyników badań i pomiarów jakości powietrza w poszczególnych województwach i zbiorczo na terenie kraju, a więc nie kwestionował faktu, że na terytorium RP w tym na terenie (...) W. i K. występowały i występują w okresie od co najmniej 2008 r. do 2018 r. przekroczenia dobowych i średniorocznych dopuszczalnych norm zanieczyszczenia powietrza, w szczególności pyłami PM_{2,5} i PM₁₀ oraz benzo(a)pirenem.

W pierwszej kolejności badaniu podlegała okoliczność zaistnienia przesłanek pozwalających na zastosowanie art. 417 k.c. w zw. z art. 4171 § 4 k.c.

Poszkodowany, dochodząc odpowiedzialności władzy publicznej na gruncie art. 417 § 1 k.c., musi przed sądem wykazać, że zaistniały przesłanki tej odpowiedzialności, a wśród nich: **niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej, fakt poniesienia i wysokość szkody** oraz **adekwatny związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy takim niezgodnym z prawem działaniem lub zaniechaniem przy wykonywaniu władzy publicznej a powstaniem tej szkody**. Przesłanki te muszą zostać wykazane przez poszkodowanego-powoda kumulatywnie (wyr. SA w Białymstoku z 28.9.2017 r., I ACa 289/17,

L.; wyr. SA w Szczecinie z 28.6.2017 r., I ACa 133/17, L.; wyr. SA w Katowicach z 11.5.2017 r., I ACa 1239/16, L.; wyr. SA w Krakowie z 13.9.2013 r., I ACa 751/13, L.; wyr. SA w Szczecinie z 8.5.2013 r., I ACa 23/13, L.).

Zaznaczenia wymaga przy tym, że art. 417 k.c. obejmuje odpowiedzialność odszkodowawczą zarówno za działania, jak i za zaniechania (tak też m.in. w wyr. SA w Białymstoku z 23.11.2011 r., I ACa 501/11, L., gdzie wskazano, że „[t]reść art. 417 KC nie pozostawia wątpliwości, że odpowiedzialność władz publicznych dotyczy ich działań i zaniechań”), z tym że odpowiedzialność z tytułu zaniechania powstawać może jedynie w razie niewykonania obowiązku działania wynikającego z przepisu prawa.

Obowiązki państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska wywiedzione są z Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy (Dz. U. UE L 152/1 z dnia 11.06.2008 r., dalej (...)), która jednoznacznie określa działania państw członkowskich UE w zakresie ochrony powietrza, tak aby „uniknąć, zapobiegać lub ograniczać szkodliwe oddziaływanie na zdrowie ludzi i środowiska jako całość”. Celem przedmiotowej Dyrektywy jest promowanie zintegrowania z politykami Unii wysokiego poziomu ochrony środowiska i poprawy jego jakości, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, o czym mowa w art. 37 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Szczegółowe wytyczne co do prowadzenia pomiarów, dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń zostały przedstawione w załącznikach Dyrektywy (...). Główne elementy ochrony powietrza, jakie znalazły się w Dyrektywie (...) dotyczą przede wszystkim zagrożenia związanego z pyłem zawieszonym w atmosferze i narażeniem populacji ludzkiej, stąd też skupiono uwagę na dostosowaniu i poszerzeniu wymogów i zapisów umożliwiających wdrożenie monitoringu PM_{2,5}. Art. 13 ust. 1, art. 23 ust. 1 akapit drugi, art. 22 ust. 3, art. 23 ust. 1 akapit drugi Dyrektywy (...), które to przepisy określają maksymalne dopuszczalne wartości pyłu zawieszonego PM₁₀, nakazują wprowadzenie planów ochrony jakości środowiska i ustalają terminy na zrealizowanie celów Dyrektywy (...), a ponadto nakazują wdrożenie planów powodujących, aby ewentualny okres przekroczenia wyznaczonych terminów był jak najkrótszy. Stosownie z kolei do treści art. 33 ust. 1 Dyrektywy (...) państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy do dnia 11 czerwca 2010 roku.

Dyrektywa to akt prawa unijnego będący źródłem prawa pochodnego. Zgodnie z definicją traktatową, dyrektywy są kierowane do państw członkowskich i wymagają implementacji do prawa wewnętrznego. Charakter prawny dyrektywy winno się interpretować przez pryzmat celów i funkcji tego aktu, jakim jest zbliżanie przepisów państw członkowskich. Implementacja aktu powinna nastąpić w całości i sposób, który zapewni efektywne stosowanie dyrektywy. Tym samym, w ocenie Sądu, zobowiązania wynikające z Dyrektywy 2008/50/WE, są zobowiązaniami rezultatu, tj. państwa członkowskie, w tym Polska powinny osiągnąć rezultat w postaci jakości powietrza odpowiadającej dopuszczalnym poziomom określonym w Dyrektywie.

Ze zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego wynika, że Polska nie sprostала temu wymaganiu. W ocenie Sądu nie sposób uznać, że akty prawne, do których implementowano przepisy dyrektywy, tj. ustawa prawo ochrony środowiska oraz rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 roku w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych i projektowane rozporządzenia przez Ministra (...), jak również programy ochrony powietrza i krajowy program ochrony powietrza, zmierzały w sposób dostateczny do realizacji założeń powołanej dyrektywy, skoro stan powietrza w Polsce nadal przekracza wartości dopuszczalne i jest jednym z najgorszych w Europie.

Uzupełniająco wskazać należy, że obowiązki dotyczące ochrony środowiska zostały *expressis verbis* ujęte w ustawie zasadniczej, a zatem implementacja Dyrektywy (...) stanowiła również realizację konstytucyjnych obowiązków państwa. Zgodnie bowiem z art. 5 Konstytucji RP: „Rzeczpospolita Polska [...] zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Stosownie natomiast do treści art. 68 ust. 4 Konstytucji RP „Władze publiczne są obowiązane do [...] zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska”, zaś zgodnie z art. 74 ust. 1 i 2 Konstytucji RP: „Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych”.

Okoliczność złej jakości powietrza została w niniejszej sprawie wykazana dowodami z dokumentów. Ponadto jest to okoliczność, w ocenie Sądu, powszechnie znana. Przemawia to jednoznacznie za tym, że dotychczas podejmowane przez Skarb Państwa (Ministra Środowiska) działania były nieskuteczne, skoro jakość powietrza nie uległa poprawie i nadal przekraczane są, często znacznie, wartości dopuszczalne. Z całą pewnością nie został osiągnięty standard jakości powietrza. Skarb Państwa, w tym przede wszystkim Minister Środowiska, jak również jednostki samorządu terytorialnego podejmowały, jak już wskazywano i opisano w stanie faktycznym, szereg działań w celu poprawy jakości powietrza jednak większość tych działań podejmowana była z opóźnieniem bądź też działania te były nieskuteczne, co potwierdza w szczególności wyrok (...) z dnia 22 lutego 2018 roku w sprawie C-336/16 oraz powoływane w sprawie raporty Najwyższej Izby Kontroli. W ocenie Trybunału od 2007 r. do 2015 r. włącznie Polska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na tym państwie członkowskim odpowiednio na podstawie art. 13 ust. 1 dyrektywy (...) w związku z załącznikiem XI do niej, art. 23 ust. 1 akapit drugi tej dyrektywy, a także art. 22 ust. 3 wskazanej dyrektywy w związku z załącznikiem XI do niej.

Ponadto, w dniu 28 marca 2014 r. Komisja Europejska skierowała od Polski wezwanie do usunięcia uchybienia w związku z naruszeniem przepisów Dyrektywy (...), uznając, że zapisy art. 23 ust. 1 tej dyrektywy nie zostały prawidłowo implementowane do polskiego prawodawstwa. Po analizie polskich przepisów transponujących Dyrektywę (...), Komisja Europejska uznała, że polskie przepisy, tj. Prawo ochrony środowiska oraz rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych nie zapewniają skutecznej transpozycji obowiązku zagwarantowania, aby okres, w którym wartości dopuszczalne są przekraczane był jak najkrótszy.

Rzeczpospolita Polska sama przyznała, że ocenia osiągnięcie założonych dyrektywą norm jakości powietrza, jednakże nie w terminach tam przyjętych (średnioroczne stężenia: PM₁₀ - maksymalnie do 11 czerwca 2011 r., benzo(a)pirenu – do roku 2013, PM_{2,5} – do roku 2015), Tymczasem treść raportów (...) wskazuje, że na terytorium aglomeracji (...) i (...) normy jakości powietrza, już, odpowiednio, siedem, pięć i trzy lata po upływie zakreślonych Dyrektywą terminów, nie ulegają znaczącej poprawie. Opisaną sytuację należy odczytywać w ten sposób, że Rzeczpospolita Polska akceptuje, iż prawidłowe wdrożenie przepisów Dyrektywy doprowadzi poprawy jakości powietrza, jednakże równocześnie nie podejmuje wystarczających działań, aby ten cel osiągnąć.

Prowadzi to do jednoznacznego wniosku, że w przepisach prawa krajowego, w tym w szczególności w ustawie Prawo ochrony środowiska oraz w przepisach wykonawczych wydawanych przez Ministra Środowiska i Ministra (...) opisanych wyżej nie zapewniono skutecznej realizacji celów i założeń określonych w Dyrektywie.

Z przyczyn wyżej opisanych za całkowicie niezasadny uznać należy zarzut pozwanego dotyczący braku bezprawności działania Skarbu Państwa. Zachowanie pozwanego jest bezprawne już chociażby z tej podstawy, że pozwany, będąc adresatem wrażeń w przepisach prawa norm dotyczących jakości powietrza, nie wywiązuje się z nałożonych na niego obowiązków.

W dotychczasowym orzecznictwie i w doktrynie dominuje pogląd, iż przesłanką odpowiedzialności władz publicznych na podstawie art. 417 KC jest bezprawność w wąskim tego słowa znaczeniu, tzn. rozumiana jako niezgodność z prawem (poglądy na ten temat i wątpliwości z tą kwestią związane omawia Z. Banaszczyk, w: System PrPryw, t. 6, 2009, s. 796–801). Dotyczy to zarówno działania, jak i zaniechania (zob. wyr. SN z 8.5.2014 r., V CSK 349/13, L.). Jako reprezentatywny dla dominującego poglądu można wskazać wyr. SA w Szczecinie z 27.2.2014 r. (I ACa 880/13, niepubl.), w uzasadnieniu którego wyrażono myśl: „Przesłankę bezprawności ujętą w art. 417 k.c. należy ujmować ściśle, jako zaprzeczenie zachowania uwzględniającego nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej – z wyłączeniem norm moralnych, obyczajowych, zasad współżycia społecznego. Chodzi tu więc o niezgodność z konstytucyjnie rozumianymi źródłami prawa, czyli Konstytucją, ustawami, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, rozporządzeniami oraz prawem stanowionym przez Unię Europejską”. Tak też, na gruncie niniejszej sprawy bezprawność działania powoda charakteryzowała się nieprawidłową (niewystarczającą)

implementacją przepisów unijnych. Nie może być w tej sytuacji usprawiedliwieniem dla opieszałości organu państwa konieczność wdrożenia przepisów czy poziom skomplikowania przygotowań do ich implementacji.

Malejący trend stężenia pyłów PM₁₀, na który pozwany powołuje się w odpowiedzi na pozew wynika, w głównej mierze, z rekordowych stężeń średniorocznych w przed rokiem 2015. Jak wskazują analizowane w sprawie raporty średnioroczne stężenie pyłów PM₁₀ w K. spadło poniżej wartości 40 µg/m³ dopiero w roku 2018 i to tylko w niektórych stacjach pomiarowych. Co się zaś tyczy stężeń pyłów PM_{2,5} to poziomy te w K. ulegały fluktuacji bez wyraźnej tendencji spadkowej. Wyłącznie stężenia bezno(α)pirenu malały od roku 2011, jednakże wciąż co najmniej pięciokrotnie przekraczają one dopuszczalne normy. Sytuacja w aglomeracji (...) przedstawia się podobnie – średnioroczne poziomy pyłów PM₁₀ i PM_{2,5} ulegają niewielkim zmianom powiązanim głównie z panującymi w danym roku warunkami pogodowymi (temperaturami), zaś poziom benzo(a)pirenu uległ niewielkiemu obniżeniu dopiero po roku 2011, kiedy to stężenie tego związku osiągnęło poziom powyżej 3 µg/m³.

W istocie pozwany, usiłując bronić się przed zarzutem bezprawności działania, nie wskazuje i nie wskazywał realnych terminów osiągnięcia dopuszczalnych norm jakości powietrza, a jedynie podnosi głośłowne twierdzenia dotyczące przeprowadzonych prac resortowych i rzekomo realizowanych działań naprawczych, nie potrafiąc powiązać wspomnianych działań z konkretnymi rezultatami.

Co się tyczy przesłanki w postaci wykazania faktu poniesienia i wysokości szkody, to należy wskazać, że powodowie wykazali naruszenie ich dóbr osobistych (co zostanie szerzej opisane w dalszej części uzasadnienia) oraz dotyczące ich ograniczenia w życiu codziennym i zawodowym, tym samym więc wykazany został fakt poniesienia szkody. Jednocześnie odnosząc się do kwestii wysokości szkody, to tutaj zastosowanie znajduje art. 448 k.c., zgodnie z którym suma zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i suma zasądzana na cel społeczny powinna być „odpowiednia”, co zdejmuje z powodów obowiązek szczegółowego wyliczenia poniesionych przez nich kosztów.

Podstawową funkcją zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych jest bowiem funkcja kompensacyjna. Zadośćuczynienie ma wynagrodzić doznaną krzywdę, a zatem wszelkie ujemne uczucia, cierpienia i przeżycia psychiczne, które nie dają się w prosty sposób przeliczyć na wartości pieniężne (zob. wyrok SA w Krakowie z dnia 28 września 2018 r. w sprawie sygn. akt I ACa 1568/17). Istotna cecha orzekania na podstawie art. 448 k.c., wyrażająca się w bardzo ścisłym powiązaniu oceny z konkretnymi okolicznościami faktycznymi, jako czynnikami wpływającymi na rozmiar szkody niemajątkowej, i w konsekwencji na wysokość zadośćuczynienia, nie pozwala na proste odwoływanie się do sum uznanych w innych sprawach za „odpowiednie”. Podyktowane jest to subiektywnym charakterem krzywdy, którą ma rekompensować zadośćuczynienie. Możliwość powołania się na sprawy podobne nie jest oczywiście całkowicie pozbawiona znaczenia, jednak o tyle o ile pozwala ocenić, czy na tle innych podobnych przypadków zadośćuczynienie nie jest nadmiernie wygórowane lub nadmiernie zaniżone.

Powodowie wskazali w pozwie, że dochodzą od pozwanego zapłaty kwot po 5.000 zł, 10.000 zł i 20.000 zł na cel społeczny z tytułu naruszenia ich dóbr osobistych w latach 2008-2018, w ocenie sądu, w zestawieniu z udokumentowanymi oraz potencjalnymi skutkami zaniechania ze strony organu państwa kwoty te jawią się jako symboliczne i tylko w niewielkiej części wyczerpują realną szkodę spowodowaną wieloletnimi zaniechaniami przy wykonywaniu władzy publicznej.

Ocena adekwatności związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy niegodnym z zaniechaniem przy wykonywaniu władzy publicznej a powstaniem tej szkody w niniejszej sprawie powinna opierać się na ustaleniu, czy, gdyby pozwany z należytą starannością wdrożył Dyrektywę (...), stan jakości powietrza w W. i w K. uległby poprawie. Ocenic należy również, czy szkoda po stronie powodów nie zaistniałaby w ogóle czy chociaż byłaby mniejsza, gdyby dokonano implementacji działań, mających na celu obniżenie stężeń zanieczyszczenia oraz czy te działania były możliwe do zrealizowania w Polsce. Inaczej mówiąc, czy prawidłowa implementacja przepisów UE doprowadziłaby do poprawy jakości powietrza. Na to pytanie należy niewątpliwie udzielić odpowiedzi twierdzącej.

Znamiennym jest, że, zgodnie z wynikami analiz i oszacowań (...) w W., w województwie (...) podstawową przyczyną przekroczeń pyłów PM₁₀, PM_{2,5} i benzo(a)pirenu jest emisja powierzchniowa (emisja związana z ogrzewaniem

mieszkań w sektorze komunalno-bytowym), zaś duży napływ zanieczyszczeń spoza województwa również składa się z emisji związanej z ogrzewaniem mieszkań w sektorze komunalno-bytowym. Znaczący udział ma także emisja liniowa (emisja związana z ruchem pojazdów i spalaniem paliw).

Podobnie, w aglomeracji (...) główną przyczyną występowania ponadnormatywnych stężeń pyłu PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków, a ponadto: oddziaływanie emisji związanej z ruchem pojazdów w centrum miasta, oddziaływanie emisji z zakładów przemysłowych, ciepłowni, elektrowni. W przypadku K. wskazano wprawdzie również na szczególne, lokalne warunki rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń (tzn. na fakt, że z uwagi na charakterystykę geograficzną, znaczna część zanieczyszczeń w K. pochodzi z przyległych ośrodków przemysłowych). Niemniej jednak napływ zewnętrzny (również napływ spoza województwa) pochodzi z Polski, a więc jego ograniczenie także leży w granicach jurysdykcji państwa i jednostek samorządu terytorialnego. Przesłanką ekskulpacyjną dla Skarbu Państwa byłaby natomiast okoliczność tego rodzaju, iż napływ zanieczyszczeń ma swoje źródło poza granicami kraju, co jednak nie miało miejsca w niniejszej sprawie.

Co więcej, występowanie podwyższonych stężeń benzo(a)pirenu i pyłu PM₁₀ ma charakter powszechny w skali kraju, na co jednoznacznie wskazują raporty Najwyższej Izby Kontroli, przy czym zanieczyszczenia w rejonie W. i K. są szczególnie wysokie, nawet jak na warunki ogólnopolskie.

Jak wynika z wyżej opisanych raportów zwiększenie efektywności obniżania stężeń zanieczyszczeń byłoby całkowicie realne i możliwe do osiągnięcia poprzez, w szczególności: niedopuszczanie do ruchu pojazdów przekraczających ustalone normy emisji, upoważnienie samorządów lokalnych do wyznaczania stref, w których obowiązywałyby ograniczenia lub zakazy poruszania się samochodów niespełniających określone normy emisji; wydanie przepisów w formie rozporządzenia dotyczących norm jakości paliw stałych oraz zakaz dystrybucji mułów, flotów węglowych i miałów niekwalifikowanych na rynku paliw sektora komunalno-bytowego, wprowadzenie obligatoryjnych standardów emisji dla instalacji spalania paliw stałych o mocy poniżej 0,5 MW tak, aby sprzedawane piece na paliwa stałe nie emitowały znacznych ilości zanieczyszczeń, a jednocześnie możliwe byłoby dalsze wykorzystywanie paliw stałych (węgiel, drewno).

Tymczasem, działania w powyższym zakresie ograniczały się przez wiele lat w zasadzie do przeznaczania znacznych kwot na redukcję emisji ze źródeł liniowych (emisja ze źródeł ruchomych związanych z transportem pojazdów samochodowych i zużywanymi do tego celu paliwami) oraz udzielanie dofinansowania na wymianę nieefektywnych systemów grzewczych.

Z drugiej strony, powszechnie wiadomy jest fakt, że niemal wszystkie europejskie stolicy cieszą się dużo lepszą jakością powietrza niż W. czy K.. Europejskimi miastami, które przynajmniej częściowo ograniczyły ruch samochodów spalinowych są między innymi: M., P., O., L., B., M., A., F.. Jakość powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM_{2,5} w każdym z tych miast jest lepsza od jakości w K. i w W.. Niższa jakość powietrza występuje jedynie w S. - stolicy Bułgarii. W każdym z wymienionych państw dokonano przy tym implementacji Dyrektywy (...).

W ocenie sądu już sam fakt, że jakość środowiska utrudniała powodom przeciętne funkcjonowanie w życiu codziennym (np. niemożność wyjścia na spacer w okresie jesienno-zimowym) stanowił dla powodów uciążliwość powodującą naruszenie ich dóbr osobistych. Tym bardziej więc, wysokie stężenie szkodliwych substancji w powietrzu było uciążliwe dla osób pracujących głosem (aktor, dziennikarz). Nie umknęło przy tym uwadze sądu, że ww. utrudnienia dotyczą w zasadzie wszystkich mieszkańców W. i K..

Zeznania powodów w sposób szczegółowy pozwoliły na potwierdzenie, że nie mogli oni normalnie funkcjonować przynajmniej w okresach jesienno-zimowych (a w praktyce, ze względu na częstość występowania smogu, przez około połowę roku). Działania podejmowane przez powodów (śledzenie alertów smogowych, zakup oczyszczaczy powietrza, zaniechanie aktywności fizycznej w ww. okresie) jawią się jako logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, a przy tym stanowiły dla nich dodatkową uciążliwość, która nie obciąża mieszkańców miast mniej zanieczyszczonych.

Wreszcie, zauważyć należy, że wpływ zanieczyszczenia na stan zdrowia i życia ludzkiego jest przedmiotem wieloletnich analiz, w tym również analiz poczynionych przez samego pozwanego, który, co sam zresztą przyznaje, zaczął podejmować wreszcie czynności mające na celu poprawę jakości powietrza w kraju. Gdyby bowiem obecny stan jakości powietrza był wystarczający, pozwany nie usiłowałby wykazać, że podejmuje kroki na rzecz jego poprawy. Stąd jednoznacznie można wnosić, że pozwany zdawał i zdaje sobie sprawę z negatywnych następstw niezgodnego z prawem działania, polegającego na nieskutecznych działaniach na rzecz poprawy jakości powietrza w Polsce, a w szczególności – na nieskutecznym wdrażaniu Dyrektywy (...). Oczywiście, sam fakt, że pozwany zaczął wreszcie podejmować czynności na rzecz wdrożenia przedmiotowej Dyrektywy nie stanowi przesłanki uwalniającej go od obowiązku zrekompensowania doznanej przez powodów krzywdy.

W odniesieniu do zarzutu, że interesy strony powodowej nie miały charakter dóbr osobistych w rozumieniu art. 23 k.c., wyjaśnić należy, że katalog dóbr osobistych jest dynamiczny i zmienia się w czasie w miarę rozwoju wiedzy naukowej i społeczeństwa. Dokonane w analizowanym przepisie wyliczenie dóbr osobistych nie jest zupełne, ale ma charakter przykładowy.

Przesłanki ochrony dóbr osobistych określone w przepisach kodeksu cywilnego (art. 23 i 24 k.c., art. 448 k.c.) to: 1) istnienie dobra osobistego; 2) zagrożenie lub naruszenie dobra osobistego; 3) bezprawność działania (pozwany musi wykazać jej brak) oraz 4) wina (przy dochodzeniu roszczeń majątkowych określonych w art. 448 k.c.).

Zgodnie z treścią art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska pozostają pod ochroną prawa cywilnego, niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Przepis ten zawiera otwarty katalog dóbr osobistych. Same natomiast dobra osobiste wynikają z tych wartości niemajątkowych, które są ściśle związane z człowiekiem, obejmując jego psychiczną i fizyczną integralność, są to wartości immanentnie związane z istotą człowieczeństwa oraz naturą człowieka. W ocenie Sądu do tak rozumianych dóbr osobistych z całą pewnością można zaliczyć prawo do korzystania z walorów nieskażonego środowiska naturalnego, na które powołuje się strona powodowa w niniejszym postępowaniu. Sąd nie podziela stanowiska pozwanego o nieistnieniu takiego dobra osobistego.

Konieczność ochrony środowiska naturalnego oraz związek między ochroną środowiska a prawami człowieka zostały dostrzeżone w koncepcjach filozoficznych, w tym, już we wczesnych latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku przez polskiego filozofa H. S.. Kwestie ochrony środowiska zostały poruszone także w prawie międzynarodowym, poczynając od deklaracji (...) z 16 czerwca 1972 r. poprzez zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy z 28 września 1990 r. Co więcej, kwestia ochrony środowiska uwzględniana jest w polityce społecznej Unii Europejskiej (jak chociażby w przytaczanej w niniejszym uzasadnieniu Dyrektywie (...), oraz na gruncie artykułów 11 i 191-193 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej), a także jest regulowana w porozumieniach międzynarodowych, które Polska ratyfikowała z państwami sąsiednimi. Prawo do środowiska ma ponadto bogatą historię orzeczniczą na gruncie funkcjonowania ETPCz (por. sprawy Ö. przeciwko Turcji z 2004 r., F. i inni przeciwko Francji z 2012 r. czy D. i inni przeciwko Ukrainie z 2011 r.).

W ocenie Sądu w dzisiejszym świecie, uwzględniając stopień rozwoju cywilizacyjnego oraz konsensus naukowy w kwestii wpływu działalności ludzkiej na zmiany klimatyczne, niezwykle istotna jest dbałość o stan i jakość środowiska, co ma bezpośrednie przełożenie na życie i zdrowie ludzi, w tym powodów. Nie ulega natomiast wątpliwości, że w Polsce (w szczególności w W. i w K.) powodowie są narażeni na oddychanie powietrzem zanieczyszczonym, nie odpowiadającym normom unijnym i w konsekwencji mającym negatywny wpływ na ich zdrowie. Tym samym niewątpliwie doszło do naruszenia dobra osobistego powodów w postaci ich prawa do życia w środowisku odpowiadającym co najmniej normom i wartościom określonym w prawodawstwie UE, tj. normom dopuszczalnym.

Powodowie wskazali ponadto, że zostały naruszone ich dobra osobiste w postaci: prawa do ochrony życia prywatnego, prawa do wolności, prawa do prywatności i prawa poszanowania miejsca zamieszkania. Zdaniem sądu, podniesienie

przez powodów twierdzeń o naruszeniu dobra osobistego w postaci prawa do ochrony życia prywatnego i prawa do prywatności jest zbyt daleko idące. Prywatność, jest to bowiem sfera fizycznej przestrzeni, a także myśli i przeżyć człowieka oraz informacji o nim, do której dostęp można uzyskać tylko za jego zgodą (Komentarz do art. 23 KC [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. prof. dr hab. Edward Gniewek, prof. dr hab. Piotr Machnikowski, Warszawa 2019).

Niemniej jednak, w niniejszej sprawie z pewnością naruszone zostało dobro osobiste w postaci poszanowania miejsca zamieszkania, rozumiane w ten sposób, że powodowie powinni mieć możliwość korzystania z własnych domów i okolicznej infrastruktury bez narażenia na szkodliwe immisje. Przykładem takiego naruszenia jest chociażby niemożność przewietrzenia mieszkania w okresie zimowym czy też konieczność korzystania z oczyszczaczy powietrza. Ponadto, ewidentnym jest, że w przypadku każdego z powodów zostało naruszone prawo do zdrowia, które również mieści się w katalogu dóbr osobistych.

W związku z podniesieniem przez pozwanego zarzutów co do niektórych okoliczności sprawy, na stronie powodowej, na zasadzie art. 6 kodeksu cywilnego, spoczywał obowiązek wykazania okoliczności faktycznych, z których wywodzi ona zaistnienie zdarzeń mogących naruszać ich dobra osobiste. W ocenie sądu powodowie sprostali ciężarowi dowodowemu w tym zakresie.

Odnosząc się kolejno do zarzutów strony pozwanej, wskazać należy, po pierwsze, że powodowie wykazali, że w ich miejscach zamieszkania i miejscach ich okresowego pobytu dochodziło do częstych i wysokich przekroczeń dopuszczalnych norm zanieczyszczenia w powietrzu jak również by w ogóle dochodziło do przekroczeń norm zanieczyszczenia powietrza w okresie objętym powództwem w miejscu zamieszkania (pobytu) lub w aglomeracjach (...) lub (...), czy też w całym kraju.

Nie jest uzasadniony zarzut pozwanej, jakoby powodowie nie zaoferowali dowodów, które mogłyby potwierdzić, że dochodziło do konkretnych przekroczeń norm stężenia zanieczyszczeń w powietrzu w miejscu w którym powodowie nie mogli korzystać ze swoich praw. Przede wszystkim nie można oczekiwać od żadnego z powodów, aby samodzielnie prowadził on specjalistyczne pomiary jakości powietrza w miejscu swojego zamieszkania. W tym zakresie wiedza powodów uzależniona jest od własnych obserwacji oraz od zapoznawania się z wynikami pomiarów dokonywanych przez miejskie stacje pomiarowe, za których lokalizację i gęstość rozmieszczenia odpowiada pośrednio pozwany. Dane co do własnych domów powodowie są zmuszeni inferować z wyników obejmujących całą aglomerację i najbliższą stację pomiarową.

Fakt, że powodowie J. S. i T. S. mieszkają w K., zaś M. S. (2) – w W. pozostaje bezsporny. Powodowie zeznali, że mieszkają we wskazanych aglomeracjach od wielu lat. Powtórzyć należy, że strona powodowa nie podważała wiarygodności zeznań powodów.

Z drugiej strony okoliczności dotyczące jakości powietrza w W. i w K. były w zasadzie bezsporne, a nadto potwierdzone przez niezwykle obszerny materiał dowodowy, na który powoływała strona powodowa.

Zeznania powodów pozwoliły również na uszczegółowienie z jakimi konkretnymi utrudnieniami się zmagali. Co do towarzyszącego temu dyskomfortu psychicznego i emocjonalnego, stanu rozdrażnienia lub przygnębienia oraz zmartwienia, to pozostaje to sfera subiektywna. Jednakże, stan opisywany przez powodów znajduje pełne uzasadnienie i usprawiedliwienie w przytoczonych przez nich okolicznościach i w opisanych warunkach bytowych. Zgodnie z Wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2010 roku, w sprawie sygn. akt I PK 95/10, krzywda, której naprawienia można domagać się poprzez żądanie zadośćuczynienia, może polegać także na „obawie o stan zdrowia, a zatem działanie podważające poczucie bezpieczeństwa zdrowotnego stanowi także działanie zagrażające dobru osobistemu, jakim jest zdrowie i może powodować krzywdę polegającą na znoszeniu cierpień psychicznych związanych z zagrożeniem. Przy czym naruszenie bezpieczeństwa zdrowia, powodujące lęk o stan zdrowia w istocie stanowi zagrożenie dla dobra osobistego, jakim jest zdrowie”.

Niezasadny jest również zarzut odpowiedzialności samorządów województwa za powstałą szkodę. Zaznaczyć należy, że to minister właściwy środowiska odpowiedzialny jest za wydanie rozporządzeń wykonawczych do ustawy (...)

oraz dysponuje uprawnieniem do opracowania krajowego programu ochrony powietrza. Również raport NIK kieruje wyniki swojej kontroli do Ministra Środowiska, zaś wdrożenie zaleceń pokontrolnych leży bądź to w kompetencji samego Ministra Środowiska bądź w gestii ustawodawcy.

Ponadto ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że Polska nie sprostала obowiązkowi implementacji przepisów Unii Europejskiej w zakresie ochrony jakości powietrza – odpowiedzialność za tego rodzaju zaniechanie również spoczywa na Skarbie Państwa, nie zaś na jednostkach samorządu terytorialnego. Odpowiedzialność na podstawie art. 417 § 1 KC ponoszą: Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego bądź inne osoby prawne wykonujące władzę publiczną z mocy prawa. Dostrzega się, że mogą niekiedy zachodzić trudności praktyczne z jednoznacznym zakwalifikowaniem określonych zadań, powierzonych ustawowo takiej innej osobie prawnej, jako wykonywania władzy publicznej; jako przykłady podaje się tutaj zadania z zakresu władzy publicznej realizowane przez: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Narodowy Fundusz Zdrowia, Narodowy Bank Polski, publiczne szkoły wyższe, Agencję Nieruchomości Rolnych, Agencję Mienia Wojskowego czy Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (G. Bieniek, aktualizacja: J. Gudowski, w: J. Gudowski, Komentarz KC, t. 3, 2018, s. 652–654). W każdym razie chodzi tu o takie osoby prawne, którym na podstawie szczególnego przepisu ustawy przypisana została kompetencja do wykonywania działań z zakresu władzy publicznej, a więc czynności władczych charakterystycznych dla sfery imperium (J. Kremis, w: E. Gniewek, P. Machnikowski, Komentarz KC, 2014, s. 785).

Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Natomiast, jeżeli wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej zlecono, na podstawie porozumienia, jednostce samorządu terytorialnego albo innej osobie prawnej, solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosi ich wykonawca oraz zlecająca je jednostka samorządu terytorialnego albo Skarb Państwa.

Powyższe rozważania prowadzą do jednoznacznego wniosku, że to w przepisach prawa krajowego, w tym w szczególności w ustawie Prawo ochrony środowiska oraz w przepisach wykonawczych wydawanych przez Ministra Środowiska nie zapewniono skutecznej realizacji celów i założeń określonych w Dyrektywie, a w związku z tym, to Skarb Państwa – Minister Środowiska jest biernie legitymowany w niniejszej sprawie.

Odnosząc się do podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia na podstawie art. 4421 k.c. wskazać należy, iż nie zasługuje on na uwzględnienie. W warunkach niniejszej sprawy podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa. Nie ulega wątpliwości, że wnosząc pozew powodowie mieli na celu również społecznie ważny interes w postaci zwrócenia uwagi na problem zanieczyszczonego środowiska i braku skutecznych działań ze strony władz publicznych w celu poprawy jego stanu i jakości. Oczywiście jest również dla Sądu, że powodowie nie mogli wystąpić z roszczeniem w znacznie wcześniejszym terminie, jako że w pierwszej kolejności konieczne było zaobserwowanie, czy pozwany prawidłowo implementuje przepisy Dyrektywy (...) oraz ustalenie czy implementacja dokonana przez pozwanego przynosi wymierne skutki. Z drugiej zaś strony, wystąpienie z roszczeniem przed kilkoma laty nie zwróciłoby w takim samym stopniu uwagi na problem zaniedbań pozwanego w zakresie ochrony środowiska. Powodowie dochodząc ochrony z tytułu naruszenia ich dóbr osobistych chcą bowiem zwrócić uwagę na niezwykle ważny problem jakości powietrza i jego wpływu na życie i zdrowie ludzkie w kontekście zarzucanego pozwanemu braku skutecznych działań.

W związku z tym zarzut przedawnienia nie mógł zostać uwzględniony i nie ulegało wątpliwości, że w okolicznościach niniejszej sprawy jest on nadużyciem prawa. Organy władzy publicznej powinny bowiem dokładać wszelkich starań dla poprawy stanu środowiska, ma to bezpośrednie przełożenie na stan zdrowia ludzi oraz wpływa także na ich życie (może prowadzić do skrócenia długości życia w związku ze znacznym zanieczyszczeniem powietrza). W ocenie Sądu obowiązki organów władzy publicznej w tej kwestii powinny być priorytetowe.

Jednocześnie, nawet gdyby uznać, że zarzut przedawnienia podlegał uwzględnieniu, to uwzględnienie tego zarzutu nie mogłoby prowadzić do oddalenia powództwa. Wyjaśnić należy, że brak jest przepisu, który w sposób odrębny określałby termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie

organu administracji w tym wydanie ostatecznej decyzji administracyjnej, w konsekwencji należy stosować tzw. ogólne terminy przedawnienia roszczeń deliktowych, wskazane w art. 442[1] KC, zgodnie z którym: roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się albo przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Powodowie wskazali w pozwie, że dochodzą od pozwanego zapłaty kwot na cel społeczny z tytułu naruszenia jej dóbr osobistych w latach 2008-2018. Podkreślić zatem należy, że roszczenie powodów nie byłoby przedawnione w całości, a jedynie w zakresie okresu poprzedzającego 3-letni termin przed wniesieniem powództwa. Tymczasem również w okresie samych 3 lat poprzedzających wniesienie powództwa nie doszło do zauważalnej poprawy jakości powietrza, wręcz przeciwnie stan opisywany w raportach z 2008 roku utrzymywał się bez większych zmian również w latach 2016-2018, jak i w chwili wydawania orzeczenia w niniejszej sprawie. Co więcej skutki zaniedbań pozwanego z lat poprzednich przekładają się na obecny stan jakości środowiska oraz na stan zdrowia mieszkańców aglomeracji (...) i (...). Powyższe nakazuje wzięcie przez Sąd pod uwagę stanu sprzed roku 2016 chociażby pomocniczo, jako okoliczność faktyczną.

Nadmienić należy również, że powodowie dochodzą od pozwanego zapłaty kwot po 5.000 zł, 10.000 zł i 20.000 zł na cel społeczny z tytułu naruszenia ich dóbr osobistych. W ocenie sądu, w zestawieniu z udokumentowanymi oraz potencjalnymi skutkami zaniechania ze strony organu państwa kwoty te jawią się jako adekwatne, nawet jeśli miałyby dotyczyć wyłącznie okresu od roku 2016 do 2018.

Odsetki od zasądzonej kwoty należało zasądzić od dnia następującego po dniu, w którym wyrok się uprawomocni, do dnia zapłaty. Należało mieć na uwadze, że zasądzenie kwoty dochodzonej pozwem nastąpiło na rzecz stowarzyszenia wskazanego w pozwie, które nie brało udziału w niniejszej sprawie i nie wzywało pozwanego do zapłaty na etapie przedsądowym. Opóźnienie pozwanego w stosunku do tego podmiotu może zatem wystąpić dopiero po uprawomocnieniu się niniejszego wyroku. Zgodnie więc z art. 481 § 1 k.c. odsetki od kwoty zasądzonej przez sąd należą się wierzycielowi od daty uprawomocnienia się wyroku. W odniesieniu do żądania zasądzenia odsetek za okres wcześniejszy powództwo należało oddalić, o czym Sąd orzekł w punkcie IV wyroku.

Sąd nie orzekał o kosztach procesu w związku z uwzględnieniem powództwa w punktach I - III wyroku, bowiem powodowie jako strona wygrywająca proces nie wnosili o zasądzenie zwrotu kosztów na ich rzecz. Powodowie byli w niniejszym postępowaniu reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, zatem brak było podstaw do uznania, że nie było to zamierzone.

Z tych wszystkich względów Sąd orzekł jak w wyroku.

17.10.2019 r.

Sędzia Agnieszka Tulczyńska - Oźga

ZARZĄDZENIE

1. odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć:

- pełnomocnikowi powodów bez pouczenia;
- pozwanemu Skarbowi Państwa – Ministrowi Środowiska zastępowanemu przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej bez pouczenia.

Sędzia Agnieszka Tulczyńska - Oźga